

UITGAVEN VAN J. B. WOLTERS TE GRONINGEN.

- J. L. PH. DULJER, Beknopt leerboek der Algemeene Geschiedenis, I: Oude geschiedenis en middeleeuwen *3de druk* f 0,90
 II: Nieuwe en nieuwste geschiedenis . . . *3de druk* - 0,90
- J. L. PH. DULJER, Hoofdzaken van de Algem. Gesch. Geb. - 1,00
- J. L. PH. DULJER, Bekn. leerb. der Vad. Gesch. I, *3de druk* - 0,90
- J. L. PH. DULJER, Bekn. leerb. der Vad. Gesch. II, *3de druk* - 0,90
- J. L. PH. DULJER, De hoofdzaken van de gesch. van ons Vaderl., voor scholen van voortgezet lager onderwijs en de eerste klassen van H. B. S., gebonden - 0,90
- J. L. PH. DULJER, Overz. der Algem. Gesch., *2de druk* - 1,00
- J. L. PH. DULJER, Overz. van de Gesch. des Vaderlands - 0,90
- J. L. PH. DULJER, De voornaamste vorstenhuizen van Europa. Genealogische tabellen en aanteekeningen - 1,00
- J. L. PH. DULJER, Nederlandsche taaloefeningen. *4de druk* - 0,35
- J. L. PH. DULJER, Stijloefeningen voor inrichtingen van voortgezet lager en middelbaar onderwijs, I. *9de druk* - 0,50
 Stijloefeningen, II *5de druk* - 0,75
- J. L. PH. DULJER, Honderd gemengde Stijloefeningen voor lagere en middelbare scholen *5de druk* - 0,40
- J. L. PH. DULJER, Theoretisch-practische handleiding tot de kennis van de Nederlandsche taal, Eerste stukje, *7de druk*, Tweede stukje, *6de druk*, Derde stukje, *4de druk* - 0,50
- J. L. PH. DULJER, Overzicht van de Geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde *7de druk*, gebonden - 1,75
- J. L. PH. DULJER, Beknopt Overzicht van de Geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde, in rood linnen *2de druk* - 1,00
- J. L. PH. DULJER, Practisch Taalboek *4de druk* - 0,60
- J. L. PH. DULJER, Grammatica-cursus, in rood linnen. *3de druk* - 1,00
- J. L. PH. DULJER, Oefeningen, behoorende bij den grammatica-cursus *3de druk* - 0,60
- J. L. PH. DULJER, Nederlandsche Spraakkunst, geb., *2e dr.* - 1,50
- J. L. PH. DULJER, 1ste bundeltje steloefeningen voor de lagere school, *2e dr. f 0,25*; 2de bund., *2e dr. f 0,25*; 3de bund., *2e dr.* - 0,30
- J. L. PH. DULJER, Hoofdzaken Nederlandsche Stijl . geb. - 0,90
- J. L. PH. DULJER, De Hoofdz. der Ned. Spraakkunst, geb. - 0,75
- J. L. PH. DULJER en G. A. C. VAN GOOR, Taalcursus, I - 0,20
- J. L. PH. DULJER en G. A. C. VAN GOOR, Kleine Bloemlezing uit de werken van schrijvers der 17e en 18e eeuw - 0,75
- J. L. PH. DULJER en G. A. C. VAN GOOR, Letterkundig leesboek I, Bloemlezing uit de werken van de voorn. schrijvers der 17e en 18e eeuw *3de druk*, ingen. f 1,25, geb. - 1,50
- J. L. PH. DULJER, en G. A. C. VAN GOOR, Letterkundig leesboek II, Bloemlezing uit de werken van de voorn. schrijvers der 19e eeuw *4de druk*, ingen. f 1,25, geb. - 1,50
- J. L. PH. DULJER en H. W. GROENEVELD, Nederlandsche Lectuur, Proza en Poëzie, I, *4e dr. f 0,60*; II, *3de druk* - 0,75
- J. L. PH. DULJER en L. DE VRIES, De studie van het Nederl. Vragen en aanteekeningen over Taal, Stijl en Letterkunde, *2de druk*, bewerkt door J. L. PH. DULJER - 1,90

ter recensie

NEDERLANDSCHE TAALOEFFENINGEN.

VRAGEN EN OPGAVEN OVER
VORMING, BUIGING, SPELLING EN BETEEKENIS DER
WOORDEN EN SOORTEN VAN ZINNEN

DOOR

J. L. PH. DUIJSER,
LEERAAR BIJ HET MIDDELBAAR ONDERWIJS TE AMSTERDAM.

VIERDE VERMEERDERDE DRUK.

TE GRONINGEN BIJ J. B. WOLTERS, 1907.

PB

2509

G. B.

2500

NEDERLANDSCHE
TAA LOEFENINGEN.

VRAGEN EN OPGAVEN

OVER

VORMING, BUIGING, SPELLING EN BETEKENIS DER WOORDEN
EN SOORTEN VAN ZINNEN

DOOR

J. L. PH. DUISER,
LEERAAR BIJ HET MIDDELBAAR ONDERWIJS TE AMSTERDAM.

VIERDE VERMEERDERDE DRUK.

TE GRONINGEN BIJ J. B. WOLTERS, 1906.

Pædagogische
Bibliotheek

HET ZELFSTANDIG NAAMWOORD.

1.

Wijs van onderstaande z. n. w. de concrete en de abstracte substantieven aan:

nijverheid — christenheid — rijkdom — ouderdom — jongelingschap — licht — kunstgreep — inval — muizenval — waterval — veldslag — slagveld — diefstal — veestal — onderwijs — jaar — Engelsch — omtrek — piramide — hoogte — horizon — genezing — opdracht — kleederdracht — gezondheid — leger — stroom — zand — gebergte — hersenen — spraak — vloed — overvloed — gezicht — streek.

- a. Welke der bovenstaande z. n. w. zijn collectieven?
- b. Hoe kunnen de abstracte z. n. w. nader onderscheiden worden?

2.

Gebruik in zinnen:

<i>turf</i>	als voorwerps- en als stofnaam.
<i>val</i>	als voorwerpsnaam en als abstract z. n. w.
<i>priesterschap</i>	als collectief en als abstract z. n. w.
<i>leger</i>	als collectief en als voorwerpsnaam.
<i>diepte</i>	als concreet en als abstract z. n. w.
<i>Herkules</i>	als soortnaam en als eigennaam.
<i>trap</i>	als voorwerpsnaam en als abstract z. n. w.

<i>gedachtenis</i>	als abstract en als concreet z. n. w.
<i>streek</i>	als eigennaam en als soortnaam.
<i>uitvinding</i>	als abstract en als concreet z. n. w.
<i>hout</i>	als stofnaam en als voorwerpsnaam.
<i>rijkdom</i>	als abstract z. n. w. en als collectief.
<i>boek</i>	als collectief en als voorwerpsnaam.

- a. Van welke der bovenstaande woorden kunt gij met zekerheid bepalen, welke beteekenis de oudste is?

3.

Plaats bij de volgende soortnamen een daarbij passenden eigennaam:

feestdag — gebergte — heldendicht — huis — kasteel — klooster — krijg — land — maand — paard — paleis — planeet — rivier — steen — treurspel — vaandel — vaartuig — verhaal — vulkaan — wet — zwaard.

- a. Wellicht kan ik met de volgende eigennamen uw geheugen te hulp komen:

Alhambra — Beyaart — Bucephalus — Durendale — Divina Comedia — Escuriaal — Florenberge — Gringolet — Kooch-i-noor — Monte Casino — Oriflamme — Rheinsteinst.

- b. Wat is het kenmerkend verschil tusschen een' soortnaam en een' eigennaam en wanneer is het noodig, de verschillende levende of levenlooze voorwerpen van één soort door bijzondere namen te onderscheiden?
- c. Hoe kwam het, dat men in de Middeleeuwen aan voorwerpen als: zwaard, hoorn, vaandel, enz. eigennamen gaf?

4.

Geef de beteekenis aan der volgende als soortnamen gebruikte eigennamen:

een Adonis — een Amphitruon — een Cesar — een Cicero — een Harpagon — een Judas — een Maecenas — een Mentor — een Nero — een Nimrod — een Salomo — een Thomas — een Xantippe — een Dulcinea — een Asschepoester.

- a. Kunt ge ook zeggen, hoe men dergelijke uitdrukkingen in de stijl leer noemt?
- b. Waarom verkiest men eigennamen, als de bovenstaande, boven gewone soortnamen, al drukken deze nagenoeg hetzelfde uit?

5.

De volgende soortnamen kunnen ook als eigennamen voorkomen; gebruik ze als zoodanig in zinnen:

graafschap — hout — kaap — kamer — kanaal — meer — schrift — stoel — streek — tempel — woord — boer.

- a. Moeten deze woorden in ons geval met een hoofdletter of eene kleine letter geschreven worden?
- b. Merkt ge ook bij sommige woorden een eigenaardigheid op ten opzichte van het geslacht?
- c. Hoe is men ertoe gekomen, deze soortnamen als eigennamen te gaan gebruiken, en kan dat gebruik niet tot verwarring aanleiding geven?

6.

In de volgende uitdrukkingen is het cursieve woord een eigenaam als soortnaam gebruikt. Verklaar de uitdrukkingen en deel mede, welke personen of zaken met deze zegswijzen bedoeld worden en waarom:

de Nederlandsche *Tacitus* — het *Venetië* van het Noorden — de Nederduitsche *Sappho* — de Portugeesche *Homerus* — de Nederlandsche *Tyrtæus* — de *Chineezen* van Europa — de Nederlandsche *Martialis* — de *Alexander* der negentiende eeuw — de *Semiramis* van het Noorden — de Spaansche *Tiberius* — het Friesche *Den Haag* — het moderne *Babel* — het Nederlandsch *Manchester*.

- a. Niet altijd is het mogelijk te onderscheiden, of de eigennamen in werkelijken of figuurlijken zin gebruikt zijn. Beslis dat eens in de volgende zinnen:

Roemt Zeeland op zijn Evertsens, Holland is trotsch op zijn Trompen.

De Trompen en de Ruiters leven nog.

Wat bedoelt men, als men spreekt van de Van Harens en van de Gorters in de Nederlandsche letterkunde?

De Raphaëls der idealistische- en de Rembrandts der realistische schilderschool zijn door heel Europa beroemd.

7.

Ook in de spreektaal van het dagelijksch leven gebruikt men vaak een eigenaam als soortnaam met een of ander b. n.w. Kunt ge nu het volgende invullen:

- De rechte
- Een ongeloovige
- Een nieuwsgierig
- Een houten
- Een brave
- Een vroolijke
- Een harige
- Een razende

a. Kunt ge ook zeggen, hoe deze uitdrukkingen ontstaan zijn?

8.

Eigennamen zijn meerendeels geïndividualiseerde soortnamen of zelfstandig gebruikte bijvoeg. naamwoorden, soms door een of ander bijvoeg. woord nader bepaald. Tracht dit eens aan te toonen bij de volgende woorden:

Herman — Margareta — 's-Gravenhage — Nederland — Insulinde — de Vliet — Middelburg — Meijer — Gosschalk — Christiaan — de Mont Blanc — Bloemendaal — Langestraat — Koepelkerk — September — Octavianus — Veldzicht — IJfsee — Clara — Florida — Terborg — Barbarossa — Verbrugge.

9.

Van welke eigennamen zijn de volgende voorwerps- en stofnamen afgeleid?

bajonet — daguerrotype — dahlia — daltonisme — damast — gaas — galvanisme — jeremiade — kalkoen — kazimir — keizer — koper — krijt — lazaret — magneet — malvezij —

mousselian — nicotine — perkament — perzik — philippica — silhouette — utopie.

a. Gebruik deze woorden in zinnen en deel iets van den oorsprong dezer benamingen mede.

10.

Wat is de beteekenis van het afleidingsmiddel in de volgende afgeleide substantieven:

vriend — vijand — hevel — eikel — houweel — struweel — schepsel — deksel — kater — Zwitser — dienaar — diender — martelaar — bluffert — snoodaard — grijsaard — dichteres — boerin — herbergierster — botterik — leerling — ouderling.

- a. Kent ge ook namen van vrouwelijke personen of dieren op de mannelijke uitgangen *er* en *ier* uitgaande?
 b. Is de beteekenis aan de woorden *martelaar*, *jongeling* en *ouderling* gegeven niet in strijd met de afleiding?

11.

Geef het verschil in beteekenis aan tusschen:

<i>bediende</i>	—	<i>dienaar.</i>
<i>christendom</i>	—	<i>christenheid.</i>
<i>gevangenis</i>	—	<i>gevangenschap.</i>
<i>gezindheid</i>	—	<i>gezindte.</i>
<i>gunning</i>	—	<i>gunst.</i>
<i>grootheid</i>	—	<i>grootte.</i>
<i>gijzelaar</i>	—	<i>gegijzelde.</i>
<i>kindsheid</i>	—	<i>kindschheid.</i>
<i>menschdom</i>	—	<i>menschheid.</i>
<i>kunst</i>	—	<i>kunde.</i>
<i>aanbieding</i>	—	<i>aanbod.</i>
<i>zangster</i>	—	<i>zangeres.</i>
<i>gesant</i>	—	<i>zendeling.</i>
<i>verschijning</i>	—	<i>verschijnsel.</i>
<i>beteekenis</i>	—	<i>beteekening.</i>

- a. Bij welke zelfstandige naamwoorden heeft de afleiding, en bij welke bloot het gebruik het verschil in beteekenis bepaald?
- b. Wordt het verschil in beteekenis in de spreektaal wel altijd streng in het oog gehouden?
- c. Heeft het woord *bediende* eigenlijk niet meer een passieve, dan een actieve beteekenis?

12.

Wat is de beteekenis van het achtervoegsel bij de volgende substantieven:

rijkdom — eigendom — vorstendom — gramschap — priesterschap — wetenschap — koude — vlakke — overheid — grijsheid — kleinigheid — voogdij — kuiperij — snuisterij — bedriegerij — vergadering — zitting — getuigenis — lekkage.

- a. Welke woorden hebben meer dan één beteekenis en hoe is de tweede en derde beteekenis uit de eerste ontstaan?

13.

Hoe noemt ge een bewoner van:

Saksen — Boheme — Savooie — Spanje — Montenegro — Candia — Voor-Indië — Kaapland — Marokko — Afganistan — Lapland — Bali — Vlaanderen — Zeeland — Nieuw-Zeeland — Westfalen — Baden — Noorwegen — Creta.

- a. Hoe zijn wij aan die vreemde uitgangen gekomen?

14.

Van welke werkwoorden zijn de volgende zelfstandige naamwoorden door klankverwisseling ontstaan?

burg — drift — drom — gracht — hal — hol — klucht — loods — rat — reeks — schaar — sloot — smout — stok — stond — strook — tocht — tucht — zucht.

- a. Sommige der stamwerkwoorden zijn blijkbaar van beteekenis veranderd. Welke?
- b. Bij welke z. n. w. merkt ge een spoor van afleiding op en wat zijn dan de achtervoegsels?

15.

Wat is de beteekenis van het voorvoegsel der volgende zelfstandige naamwoorden:

aartsvader — *aartsengel* — *aartskanselier* — *aartshertog* —
aartsleugenaar — *aartsvijand* —
gesprek — *gepeupel* — *gehuil* — *gevogelte* —
onrecht — *onkruid* — *onmenssch* — *ondier* — *onding* —
ongeval — *onkosten* — *ontuig*.

a. Sommigen beweren, dat *on* in de laatste twee z. n. w. een versterkende kracht heeft. Is dit inderdaad zoo?

16.

Verklaar de beteekenis der onderstaande substantieven in verband met het voorvoegsel:

oor (= uit) — et (= weder) — af (= niet) — mein (= slecht) — wan (= slecht).

oorsprong — *oorlog* — *oorzaak* — *oorkonde* — *oorlof* —
oordeel — *etgroen* — *etmaal* — *afgod* — *afgrond* — *meineed* —
wanscheppel — *wanhoop* — *wangedrocht*.

a. Heeft *oor* in het bijvoeglijk naamwoord *oorbaar* ook die beteekenis?

17.

De navolgende verouderde zelfstandige naamwoorden zijn nog slechts in samenstellingen of afleidingen over. In welke?

bak (= rug) — *brand* (= zwaard) — *halve* (= zijde) —
ood (= schat) — *ban* (= grens) — *heim* (= huis) — *laaie*
(= vlam) — *schrijn* (= kast) — *aar* (= vogel) — *weer*
(= man) — *heer* (= leger) — *baard* (= bijl) — *lijn* (= vlas) —
wimpel (= sluier) — *amerij* (= Ave Maria) — *lid* (= deksel) —
stoof (= vertrek) — *hand* (= soort).

a. Zijn de uitdrukkingen: *langs 's heeren straten* — *in lichter laaie vlam* wel te verdedigen? Hoe moeten ze luiden?

18.

Verklaar de beteekenis der onderstaande samengestelde zelfstandige naamwoorden uit de beteekenis der samenstellende deelen:

barnsteen — beeldjeskoop — beunhaas — brekespel — brok-stuk — bruidegom — doeleinde — doelwit — dwingeland — evenmensch — graftombe — heereboer — heerenknecht — heirleger — hinderlaag — jonkheer — kerkhof — kwikstaartje — litteeken — moederland — stilleven — vaderland — vierschaar — weergeld — zondvloed.

a. Welke der bovenstaande samenstellingen zijn pleonasmen?

19.

Hoe zijn de volgende woorden ontstaan :

schaarslijp — scheurbuik — oliekoop — golfbreker — turf-tonster — kortegaard — hangmat — brekespel — waaghals — klaplooper — landverhuizer — wildzang — pluimstrijker — roodhuid — meesterknecht — neushoorn — snoeshaan — spring-in-'t veld — vergeet-mij-niet.

a. Welke der bovenstaande woorden zijn ontstaan door samenstelling door middel van afleiding?

b. Welke zijn slechts schijnbaar gevormd door samenstelling van twee Nederlandsche woorden?

20.

Wijs van onderstaande zelfstandige naamwoorden de samengestelde en de afgeleide woorden aan :

vijand — dwingeland — leidsel — stijfsel — boogerd — glui-perd — luipaard — renpaard — kerklaan — kapelaan — kle-pel — dorpel — pronker — jonker — bocht — treeft — mus-ketier — egelantier.

21.

Van sommige zelfstandige naamwoorden is de beteekenis in den loop der tijden nog al gewijzigd. Hier volgen er eenige. Kunt gij de voormalige en de hedendaagsche beteekenis opgeven en tevens aantoonen, hoe de laatste uit de vroegere ontstaan is?

hofmeester — kastelein — kerel — klerk — schalk — maarschalk — provincie — rakker — schobbejak — trawant — wijf — winkel — pluimgraaf — gezel — tuin — wet — stad — lijf.

22.

Wat is het overeenkomstige mannelijke woord der vrouwelijke zelfstandige naamwoorden, die hier volgen :

vrouw — ambachtsvrouw — huisvrouw — kamervrouw of kamenier — voedvrouw — vischvrouw — bestje — maagd — meid — moei — jonkvrouw — snaar — marketenster — klappei — abdis — hospita — gans — duif — hinde — kuitcr.

23.

Bepaal het geslacht der volgende woorden :

nachtwacht — eik — linde — duit — herfst — peer — eeltgenoot — schrede — bark — wandeling — winst — dienst — lepel — greppel — gracht — ouderdom — droppel — waarheid — standaard — bezem — helm — vriendschap — droefenis — hoogte — waarheid — loop — stoffage — schilderij — kandelaar — sloep — driemaster — valk — musch — haai — bij.

a. Wat zijn gemeenslachtige, wat zelfslachtige of gelijkslachtige, wat dubbel- of meerslachtige woorden ?

24.

De volgende woorden veranderen van geslacht naar de betekenis, die zij kunnen aannemen :

perzik — els — palm — turf — visch — kant — helm — beet — blik — priesterschap — das — deken — greep — hof — hoop — kamp — kiel — loods — maat — morgen — muil — patroon — pink — pistool — port — post — punt — rijm — sabel — schop — slag — streek — teen — traan — trap — val — figuur — vlek — vorst — want — zucht — buis — dam — fortuin — keel — koppel — krop — palet — schrift — portier — spits.

a. Kunt ge de beteekenissen van elk woord telkens in één zin duidelijk doen zien ?

25.

De onderstaande zelfstandige naamwoorden hebben niet altijd hetzelfde geslacht gehad. Toon dit aan.

beest — dood — hart — maal (= keer) — nood — oog — oor — prooi — spoed — stond — tijd — uur — wil — wereld.

a. Kent ge ook de oorzaak dezer geslachtsverandering?

26.

Waarop moet gelet worden bij de geslachtsbepaling der volgende woorden:

mensch — haas — vrouwspersoon — getuigenis — eigendom — vierkant — kerkhof — misdruk — maankop — voorschoot — negenoog — roodvonk — tijdstip — hutspot — oogeblik — booswicht — brekespel.

a. Wat is de algemeene regel voor het bepalen van het geslacht der samengestelde substantieven en in hoeverre wijken sommige der bovengenoemde woorden daarvan af?

27.

Wat is het meervoud der volgende woorden:

eega — gemaal — gelid — gemoed — genie — generaal — gouverneur-generaal — idee — kardinaal — kleinoed — korporaal — krans — kruis — landman — leenman — lelie — luitenant-generaal — mijnheer — monnik — parochie — proces-verbaal — ra — rede — reden — symphonie — schout-bij-nacht — rector-magnificus.

28.

Breng de onderstaande substantieven in den aangegeven meervoudsvorm in zinnen:

beginselen — dekenen — dochteren — heidenen — hemelen — historiën — knechten — letteren — middelen — redenen — studiën — tafelen — teekenen — vaderen — wapenen — wateren.

- a. Hebben alle bovengenoemde woorden bij hun meervoudigen vorm ook een meervoudige beteekenis?
 b. Bij welke woorden is de meervoudsvorm op *en* slechts in hoogerem stijl gebruikelijk?

29.

Wijs het verschil in beteekenis aan tusschen:

bals — ballen.
beenen — beenderen.

<i>bladen</i>	—	<i>bladeren.</i>
<i>cents</i>	—	<i>centen.</i>
<i>kanons</i>	—	<i>kanonnen.</i>
<i>kleeden</i>	—	<i>kleederen.</i>
<i>lidmaten</i>	—	<i>ledematen.</i>
<i>maats</i>	—	<i>maten.</i>
<i>portiers</i>	—	<i>portieren.</i>
<i>reven</i>	—	<i>riffen.</i>
<i>schoten</i>	—	<i>schotten.</i>
<i>spelen</i>	—	<i>spellen.</i>
<i>stuks</i>	—	<i>stukken.</i>
<i>tribunes</i>	—	<i>tribunen.</i>
<i>viziers</i>	—	<i>vizieren.</i>
<i>wortels</i>	—	<i>wortelen.</i>

30.

De volgende woorden komen altijd of nagenoeg altijd in het meervoud voor. Breng ze in zinnen te pas:

annalen — *arabesken* — *bruidstranen* — *financiën* — *flarden* — *gespelen* — *hondsdagen* — *krokodillentranen* — *manufacturen* — *mazelen* — *metten* — *Middeleeuwen* — *mores* — *muisenissen* — *notulen* — *penaten* — *Staten* — *verzenen.*

- Waarom hebben bovenstaande woorden geen enkelvoudigen vorm?
- Weet gij van sommige ook de afleiding?
- Welke komen slechts in enkele uitdrukkingen voor?

31.

De navolgende zelfstandige naamwoorden hebben geen meervoudigen vorm. Door welke z. n. w. vervangt men ze, als ze in het meervoud gebruikt zouden moeten worden:

aanbod — *bedrog* — *begin* — *beleg* — *doel* — *eer* — *gedrag* — *gelaat* — *genot* — *gevoel* — *haat* — *hoop* — *inleg* — *kunde* — *leer* — *noodlot* — *oordeel* — *raad* — *schijn* — *strijd* — *twijfel* — *wanorde* — *zege* — *zegen.*

32.

In de volgende zinnen en uitdrukkingen staan de gecursiveerde

zelfst. naamw. in het meervoud. Verklaar den schijnbaar enkelvoudigen vorm:

Onder de *voet* raken — slaag krijgen — flink ter *been* zijn — over veertien *daag* — alle *man* boven — op de *been* brengen — *allerwege* — twaalf *gulden* — in alle *geval* — vijftien *jaar* tuchthuisstraf.

a. Waaraan is het te bespeuren, dat de woorden *voet* en *been* hier werkelijk in het meervoud voorkomen?

33.

Plaats de volgende zelfst. naamw. in het enkelvoud:

axiomata — *bases* — *centra* — *credunt* — *crises* — *critici* — *custodes* — *debent* — *doses* — *examina* — *examinandi* — *geniën* — *lazzaroni* — *musea* — *secanten* — *tangenten* — *theses*.

a. Van welke woorden kent ge nog een anderen meervoudigen vorm?

34.

Gebruik de onderstaande zelfst. naamw. in den 2^{den} naamval enkelvoud:

bode — *geest* — *graaf* — 's-Gravenhage — *hart* — *heer* — *hertog* — *huis* — *knaap* — *Marnix* — *mensch* — *mijnheer* — *moeder* — *Parijs* — *paus* — *prins* — *profeet* — *Salomo* — *Tacitus* — *tante* — *vleesch* — *vorst*.

35.

In welke uitdrukkingen komen de volgende onzijdige zelfstandige naamwoorden nog in den sterken 3^{en} naamval voor?

aankleef — *begin* — *bloed* — *gebrek* — *getal* — *geval* — *graf* — *hof* — *hoofd* — *huis* — *land* — *verstand* — *vuur* — *zwaard*.

36.

Welke naamvals vormen vertoonen de z. n. w. in de volgende samenstellingen en uitdrukkingen:

goedsmoeds — *inderdaad* — *middelertwjl* — *Heemstede* — *zaliger gedachtenis* — *langzamerhand* — *in lichte laaie* — *uiter mate* — *in geen en deele* — *op heeter daad* — *goedertieren* —

van liever lede — Terborg — met voorbedachten rade — van ganscher harte.

37.

Verklaar de navolgende zelfstandige naamwoorden:

adjunct-brandmeester — adsistent-resident — aspirant-surnummerair — anti-republikein — candidaat-notaris — contra-revolutie — ex-minister — extra-voorstelling — loco-burgemeester — pro-gymnasium — sub-commissie — substituut-griffier — ultra-democraat.

- a. Wordt het verbindingsteeken wel in al deze gevallen gebruikt?
 b. Bij welke woorden kunt ge het eerste lid der samenstelling door een bijvoeglijk naamwoord of bijwoord vervangen?

38.

Wat is het verschil tusschen:

<i>dolman</i>	—	<i>dolleman.</i>
<i>landman</i>	—	<i>landsman.</i>
<i>glazenmaker</i>	—	<i>glasmaker.</i>
<i>glimlach</i>	—	<i>grimlach.</i>
<i>steltlooper</i>	—	<i>steltenlooper.</i>
<i>commies</i>	—	<i>kommies.</i>
<i>comédie</i>	—	<i>komedie.</i>
<i>doctor</i>	—	<i>dokter.</i>
<i>credit</i>	—	<i>krediet.</i>
<i>kopie</i>	—	<i>kopij.</i>
<i>titel</i>	—	<i>tittel.</i>

39.

Gebruik in zinnen, zoodat de beteekenis goed uitkomt:

beren — beeren; kolen — koolen; delen — deelen; sloten — slooten; beten — beetten; veren — veeren; sloven — slooven; poten — pooten; hosen — hoozen; schoten — schooten; rede — reede; tonen — toonen; koper — koper; fyt — feit; rij — rei; karwij — karwei; lij — lei; prij — frei.

- a. Zooals ge ziet, worden de beide zelfstandige naamwoorden van elk paar op gelijke wijze uitgesproken; hoe heeten dergelijke gelijkkluidende woorden?

- b. Tot welke middelen neemt men zijn toevlucht om de juiste schrijfwijze van dergelijke woorden te bepalen? Pas die middelen op bovenstaande woorden toe.

40.

Vergelijk beteekenis en vorming van de volgende paren zelfstandige naamwoorden met elkander:

~~ambt en ambacht.~~
~~dorpel en drempel.~~
~~drost en drossaard.~~
~~jongeheer en jonkheer.~~
~~luipaard en liebaard.~~
~~meid en maagd.~~
~~pilaar en pijler.~~
~~proost en provoost.~~
~~Walen en Galliërs.~~

HET BIJVOEGLIJK NAAMWOORD.

I.

Welke beteekenis hebben de volgende bijvoeglijke naamwoorden en wat hebt ge omtrent hun gebruik aan te merken:

baar — beducht — behept — bereid — bewust — bijster — braak — diets — fulpen — gestand — heusch — huidig — kond — kwalijk — louter — meester — noest — onbetuigd — ongeheveld — pal — prat — schaakmat — tuk — wars — zaliger — zat.

- a. Kent ge den oorsprong der woorden: *braak — behept — diets — huidig — ongeheveld* en *schaakmat*?
- b. Welke van de bovengenoemde bijv. n.w. krijgen een oorzakelijk voorwerp in den zen naamval bij zich?

2.

Verklaar de beteekenis van het bijvoeglijk naamwoord in de volgende uitdrukkingen en zinnen:

een *slecht* en *recht* persoon — *slecht* weer — *slechte* zee — langs *slimme* wegen gaan — de *smalle* gemeente — de *simpele* duif — in *arren* moede — Herodes liet de *onnoozele* kinderen dooden — *eerentfeste* deugd — een *aalwaerig* woord — de oning werd *nurksch* — de *glundere* boerin — een *gemeen* soldaat — de *gemeene* weide — het volk bezweek, van leed *vermast* — een *vroom* ridder — *vrome* menschen — vroom en *vroed* — *prille* jeugd — *kwikzilver* — *vroedvrou* — een *ontheisterd* veld — op den *huidigen* dag — *weidsche* praal.

- a. Kunt ge ook aantonen, hoe de woorden *gemeen* — *onnoozel* — *simpel* — *slecht* — *smal* en *slim* langzamerhand van beteekenis veranderd zijn?

3.

Van welke woorden zijn de volgende bijv. naamwoorden afgeleid:

glad — *brak* — *leed* — *snoed* — *keurig* — *dik* — *vluchtig* — *dronken* — *slank* — *leuk* — *blank* — *braak* — *bits* — *wrang* — *vlug* — *week* — *driftig* — *vlot* — *gulden* — *degelijk* — *bleek* — *laag* — *verholen* — *vervolgen* — *weidsch* — *smijdig* — *baar*.

- a. Welke der bovenstaande bijvoeglijke naamwoorden zijn rechtstreeks en welke middellijk afgeleid?
 b. Bij welke dezer bijvoegl. naamw. is de beteekenis nog al afwijkend van die van het stamwoord?

4.

Wat geven de achtervoegsels der volgende afgeleide bijvoeglijke naamwoorden te kennen:

bergachtig — *waarachtig* — *fabelachtig* — *krijgshaftig* — *manhaftig* — *gangbaar* — *dierbaar* — *bewoonbaar* — *lederen* — *matig* — *goedig* — *slaperig* — *winderig* — *ziekelyk* — *maagdelijk* — *schriftelyk* — *nachtelyk* — *hopeloos* — *Hollandsch* — *trotsch* — *minzaam* — *arbeidszaam*.

5.

Verklaar de beteekenis der onderstaande bijvoeglijke naamwoorden in verband met hun voorvoegsel:

bedeesd — *beducht* — *beleefd* — *belezen* — *bereisd* — *bevaren* — *gering* — *gewaar* — *onnoozel* — *ongansch* — *onguur* — *onstuimig* — *aartsdom* — *wanvoegelyk*.

- a. Kan men van het weder te gelijker tijd zeggen, dat het *guur* en *onguur* is?
 b. In *bedeesd* van *deinzen* is de *n* onderdrukt. Hoe noemt men zulk een verschijnsel?

6.

Het voorvoegsel *ge* dient bij vele bijvoeglijke naamwoorden

slechts tot versterking van het stambegrip. Toon dit bij de volgende aan:

geheel — gereed — geruim — gestadig — gestreng — getrouw — gewillig — gewis — gezond.

D a. Vergelijk ook van *getrouw — gewillig — geheel — gereed — gestadig* en *gezond* de Duitsche en vooral de Engelsche vormen.

7.

Geef in zinnen het verschil in beteekenis aan tusschen:

<i>daagsch</i>	—	<i>dagelijksch</i>	—	<i>alledaagsch.</i>
<i>dood</i>	—	<i>doodsch</i>	—	<i>doodelijk.</i>
<i>eerlijk</i>	—	<i>eerzaam</i>	—	<i>eerbaar.</i>
<i>houten</i>	—	<i>houtachtig</i>	—	<i>houterig.</i>
<i>lijdbaar</i>	—	<i>lijdzaam</i>	—	<i>lijdelijk.</i>
<i>kinderlijk</i>	—	<i>kinderachtig</i>	—	<i>kindsch.</i>
<i>oud</i>	—	<i>ouwelijk</i>	—	<i>oudachtig.</i>
<i>wettig</i>	—	<u><i>wettisch</i></u>	—	<i>wettelijk.</i>
<i>onmeetbaar</i>	—	<i>onmetelijk</i>	—	<i>mateloos.</i>
<i>onrustig</i>	—	<i>rusteloos</i>	—	<i>ongerust.</i>
<i>Roomsch</i>	—	<i>Romaansch</i>	—	<i>Romeinsch.</i>
<i>Noorsch</i>	—	<i>Noordsch</i>	—	<i>Noordelijk.</i>

8.

Vorm van de volgende zelfstandige naamwoorden door afleiding twee verschillende bijvoeglijke naamwoorden en toon het verschil in beteekenis der adjectieven in zinnen aan:

(N.B. Geen adjectieven op *loos*).

geest — grond — hart — heil — hof — kerk — klasse — land — meester — middel — orgaan — roman — slaaf — stad — steen — stof — tijd — vleesch — wereld — zand.

9.

Welke bijvoeglijke naamwoorden kunt ge vormen van de volgende substantieven:

apostel — architect — chaos — commissie — critiek — dictator — fantasie — fragment — minister — natie — notaris — parlement —

poëzie — proza — subject — sympathie — syntaxis — theorie — tiran — titel — traditie.

a. Plaats nu bij elk der verkregen adjectieven een daarbij passend zelfstandig naamwoord.

10.

Vorm van de volgende eigennamen bijvoeg. naamw. en breng ze in zinnen te pas:

Benedictus — Calvin — Gregorius — Draco — Hercules — Johannes — Mozes — Pan — Philippus — Plato — Pluto — Sem — Socrates — Vesta.

11.

Welke bijvoeglijke naamwoorden heeft men gevormd van de volgende plaatsnamen? Gebruik ze in zinnen.

Algiers — Arles — Artois — Attica — Constantinopel — Cordova — Florence — Genua — Laconica — Malta — Moskou — Napels — Parma — Provence — Stolwijk — Tunis.

12

Verklaar de vorming en daaruit de beteekenis van de bijvoeglijke naamwoorden:

doofstom — stokdoof — stekeblind — hardstikkedood — openbaar — doodeenvoudig — doodstil — kersversch — splinternieuw — langzaam — zeldzaam — bang — tevreden — nieuwsgierig — rampzalig — huisbakken — morsdood.

13.

Vereenig de volgende bijv. n.w. met een daarvoor geplaatst zelfstandig n.m. tot samengestelde adjectieven:

arm — blauw — bruin — donker — droog — duur — eenvoudig — fijn — geel — gierig — glad — groen — hard — helder — hoog — koud — moede — nieuw — oud — rijk — schoon — snel — sterk — stil — vast — vol — waardig — wit — wijd — zoet — zwaar — zwart.

a. Wat drukken de meeste der verkregen adjectieven uit? Zijn

ze ook vatbaar voor de trappen van vergelijking? Geef de redenen daarvan op.

14.

De onderstaande bijvoeg. n.w. hebben hun ontstaan aan samenstelling en afleiding beide te danken. Noem de samenstellende deelen en het afleidingsmiddel en verklaar daaruit de beteekenis der adjectieven:

aanwezig — *baldadig* — *balsturig* — *behendig* — *breedgetakt* — *derdendaagsch* — *inheemsch* — *klaarblijkelijk* — *lakenvelsch* — *lijfstraffelijk* — *platboomd* — *plichtmatig* — *pokdalig* — *proefondervindelijk* — *rechtvaardig* — *uitlandig* — *vrijpostig* — *volledig* — *schoorvoetend*.

a. Welken naam draagt dergelijke woordvorming?

15.

Verklaar onderstaande uitdrukkingen:

<i>brekende waar</i>	—	<i>roerende goederen.</i>
<i>vallende ziekte</i>	—	<i>ijlende koortsen.</i>
<i>zittend leven</i>	—	<i>lachende velden.</i>
<i>razende hoofdpijn</i>	—	<i>sprekende bewijzen.</i>
<i>vliegend ontbijt</i>	—	<i>noodlijdende fondsen.</i>
<i>inkomende rechten</i>	—	<i>lopende bezigheden.</i>
<i>stilszweigende voorwaarden</i>	—	<i>staande legers.</i>
<i>huiszittende armen</i>	—	<i>verdwijnende gezichten.</i>
<i>schreeuwende kleuren</i>	—	<i>hangende tuinen.</i>
<i>beeldende kunsten</i>	—	<i>onderhebbende manschappen.</i>
<i>medelijdende zenuw</i>	—	<i>gewapende vrede.</i>

a. Merkt ge ook figuurlijke taal op in de bovenstaande uitdrukkingen?

16.

Is er verschil in beteekenis tusschen:

het knorrend zwijn — *het knorrende zwijn.*
een groote meester — *een groot meester* — *een grootmeester.*
een oud soldaat — *een oude soldaat* — *een oudsoldaat.*
een oud kleerkooper — *een oude kleerkooper* — *een oude-kleerkooper.*

<i>het hooger onderwijs</i>	—	<i>het hoogere onderwijs.</i>
<i>mijn lief kind</i>	—	<i>mijn lieve kind.</i>
<i>een edel jongeling</i>	—	<i>een edele jongeling.</i>
<i>ons oud huis</i>	—	<i>ons oude huis.</i>
<i>het vorstelijk geschenk</i>	—	<i>het vorstelijke geschenk.</i>
<i>het redeloos dier</i>	—	<i>het redeloos dier.</i>
<i>mijn best paard</i>	—	<i>mijn beste paard.</i>
<i>een knap werkman</i>	—	<i>een knappe werkman.</i>

- Waardoor is het verschil in beteekenis ontstaan?
- Waarom komen geen vrouwelijke substantieven onder de aangegeven voorbeelden voor?

17.

Gebruik de volgende superlatieven in den absoluut- en in den relatief overtreffenden trap:

alleraardigste — beste — bovenste — eerste — laatste — liefste — uiterste — waardste.

- Welk verschil in beteekenis merkt ge op bij het verschillende gebruik?
- Hoe zult ge in beide gevallen de superlatiefvormen omschrijven?

18.

Noem de comparatief- en superlatiefvormen van:

goed — goedgeluimd — goedkoop — hooggeplaatst — kwaad — kwaadgemutst — veel — weinig — welbespraakt — welwillend — uitstekend.

- Kent ge ook een woord *beterkoop*?
- Is er verschil tusschen *kwader* en *erger*?
- Kunnen *bet* en *min* ook als comparatiefvormen voorkomen?

Wat dunkt u daarvan in de woorden: *betweter — betovergrootvader — niettemin — min of meer — evenmin — zoo min als?*

19.

Waarom is in de volgende zinnen de omschreven vorm van den vergrootenden trap gebruikt:

Hij is meer dom dan slecht.

Moeder heeft u meer lief dan mij.

Ziehier de meest practische wijze om ons doel te bereiken.

Gij blijft toch altijd mijn meest welkome gast.

Ik ben deze week meer bezig dan de vorige, niet waar?

Iedereen moet toegeven, dat ge u niet op de meest gepaste of de meest juiste wijze uitgedrukt hebt.

Hij is meer vergevensgezind dan zijn broeder.

Onder de meest uitstekende toppen der Alpen moet in de eerste plaats de Mont-Blanc genoemd worden.

- a. Kunt ge uit deze voorbeelden nu een viertal regels afleiden, welke de gevallen aanwijzen, waarin de omschreven vorm vereischt wordt?

20.

Wat hebt gij op te merken ten opzichte van de comparatief-vormen in deze zinnen:

Wat ons de wijzen als waarheid verkonden,

Straks komt een wijzer, die 't wegedeneert.

DE GENESTET.

„Ik wil uwe beteren voor ongelukken behoeden,” hernam de ander.

BEETS.

Hier kon het punctum staan! maar ginds verneem ik ooren,

Die, na het laatste woord, graag nog een laatster hooren!

STARING.

. geen mindre merk'

Uw macht; ontzie uw meerdere en schik voor uws gelijken.

VAN WALRÉ.

„O rechter!” zoo nokte, zoo snikte het kind,

„U wil ik, u neem ik tot hoeder;

Zijn beiden zoo wreed en zoo gruwzaam verblind,

Wees gij mij, onnoozle, dan goeder!”

TOLLENS.

En telkens als het windje zich verheft, en in den stroom een stroomender plekje vormt, is het alsof de lokstem inniger en verleidender wordt.

BEETS.

Zou men een Willem Leevend wel treffender en zich zelf gelijkender kunnen afbeelden?

WOLFF en DEKEN.

Nochtans mijnheer Duwart verzekerde den schilder, dat het geenszins met het inzicht was zijne schilderij te geringschatten om ze beterkoop te bekomen, dat hij zijn critiek uitgedrukt had.

CYRIEL BUYSSE.

Het luidt vreemd; maar geloof dat geen ding waarder is, Dan dat men niet en zinkt, omdat men zwaarder is.

HUYGENS.

21.

Geef het verschil aan tusschen:

*een vermoeiend redenaar,
een vermoeid redenaar.*

*een benauwende droom,
een benauwde droom.*

*een versnellende beweging,
een versnelde beweging.*

*een waardeerend schrijven,
een gewaardeerd schrijven.*

*een gesloten vergadering,
een besloten vergadering.*

*een geducht veldheer,
een beducht veldheer.*

*gesproken woorden,
besproken woorden.*

*gestudeerde personen,
bestudeerde personen.*

22.

Schrijf de cursief gedrukte woorden in den vereischten vorm:
 De *oudst*— zijn niet altijd de *wijs*—. Alles gaat bij hem van een *lei*— dakje. De horlogemaker verkoopt *goud*—, *silver*— en *verguld*— horloges. Een *hoog*— hoed kleedt hem beter dan een *strooi*—. Willem *d*— *Eerst*—, hertog van Normandië, sedert *d*— Veroveraar bijgenaamd, viel Engeland na *de*— slag bij Hastings *t*— deel. *D*— *ongelukkig*— *melaatsch*— werden in de Middeleeuwen in leprozenhuizen verpleegd. Eugenius van Savoioe, dien Lodewijk *de*— *Veertiend*— spottenderwijs *d*— *klein*— abt noemde, vermeldt de geschiedenis als *een*— *groot*— veldheer. Wat drinkt gij liever: *rood*— port of *wit*—? De eigenaar van *d*— fabriek bood *d*— *geacht*— jubilaris, *zijn*— *bekwaam*— *eerst*— boekhouder, een *fraai*— *goud*— horloge aan. Eerst werden *d*— candidaten *eenig*— zinnen *t*— ontleding opgegeven en daarna moesten zij *d*— door hen *ontle(e)d*— zinnen in *d*— *lijdend*— vorm overbrengen. Koning Frederik *d*— *Groot*— van Pruisen verklaarden Rusland, Oostenrijk en Frankrijk *d*— oorlog. De *wass(ch)*— beeldengalerij in het Panopticum te Amsterdam bevat *een*— *aanzienlijk*— verzameling afbeeldingen van *beroemd*— personen.

23.

Verklaar de volgende uitdrukkingen:

Een levend geraamte.

Geen stervende ziel.

Oud nieuws.

Een gouden ijzer.

Vergulde ketenen.

Koud vuur.

Droge tranen.

Een publiek geheim.

Een droog buitje.

Droog water, koele wol, wit roet, gehakte veeren,

Weest welkom boven op mijn beste hoed en kleeren.

HUYGENS.

Voor u allereerst, *kluisenaars onzer volgepropte straten*, wier

erf de dood heeft leeggeplunderd, wier sober fortuin niet ge-
doogt; het van nieuws te beplanten; slovers en dravers, die
eenzaam en zwijgend uw brood verdient en verteert, die door
God zijt gespeend van de *juichende pijnen* der vriendschap en
der liefde.

C. BUSKEN HUET.

a. In welke der gecursiveerde uitdrukkingen is het z.n.w. en
in welke het b.n.w. niet in zijn gewone beteekenis gebruikt?

24.

Gebruik in zinnen, zoodat het verschil in beteekenis duidelijk
uitkomt:

<i>werkloos</i>	—	<i>werkeloos.</i>
<i>critisch</i>	—	<i>kritiek.</i>
<i>diets</i>	—	<i>dietsch.</i>
<i>ordelijk</i>	—	<i>ordentelijk.</i>
<i>naamloos</i>	—	<i>nameloos.</i>
<i>klassiek</i>	—	<i>klassikaal.</i>
<i>levend</i>	—	<i>levendig.</i>
<i>smaakloos</i>	—	<i>smakeloos.</i>
<i>zinloos</i>	—	<i>zinneloos.</i>
<i>zindelijk</i>	—	<i>zinnelijk.</i>
<i>geneigd</i>	—	<i>genegen.</i>
<i>Indisch</i>	—	<i>Indiaansch.</i>
<i>romantisch</i>	—	<i>romanesk.</i>

25.

Waarom hebben de volgende bijvoeg. n.w. een zachte of
scherpe *e* of *o*, een *ij* of *ei*?

bezig — *blijde* — *breed* — *broos* — *droog* — *edel* — *gedwee* —
gretig — *groot* — *heet* — *ijdel* — *leelijk* — *leep* — *lenig* —
oolijk — *rijp* — *scheel* — *snedig* — *sober* — *steil* — *teer* —
veeg — *veilig* — *vroolijk* — *week* — *wijd*.

HET VOORNAAMWOORD EN HET TELWOORD.

1.

Tot welke soorten behooren de voornaamwoorden in de volgende zinnen:

Gedenk *mijner* — zij waren met *hun* drieën. — De *onzen* bleven meester van het slagveld. — Bij *dezen* heb ik de eer u te berichten . . . — *Uw* is het koninkrijk. — Dit huis is *mijn* — Ik schreeuwde *het* uit van pijn. — Daarin zit *hem* juist de moeielijkheid. — Brenger *dezes* is volkomen te vertrouwen. — *Wij*, Wilhelmina, koningin der Nederlanden, enz. — *Wie* klopt daar? Ik ben *het*. Wees *onser* indachtig gedurende onze afwezigheid. Niet *uw*, maar *mijn* vriend heeft men deze onderscheiding waardig gekeurd. De postbode gaf *mij* den brief van *mijn* vader en *haar dien* van den *haren*.

a. Wat hebt ge op te merken omtrent hun gebruik?

2.

Gebruik in zinnen:

- ons* — als persoonl. v.n.w. en als bijv. bezitt. v.n.w.
mijnen — als bijv. bezitt. v.n.w. en als zelfst. bezitt. v.n.w.
hun — als pers. v.n.w. en als bijv. bezitt. v.n.w.
mijner — als pers. v.n.w. en als bijv. bezitt. v.n.w.
wiens — als vrag. v.n.w. en als zelfst. betrekk. v.n.w.
welke — als vrag. v.n.w., als bijv. betrekk. v.n.w. en als zelfst. betrekk. v.n.w.

- dien* — als aanw. v.n.w. en als betrekk. v.n.w.
u — als pers. v.n.w. 1en en 4en naamv.
wat — als betrekk. v.n.w., als frag. v.n.w. en als onbep. v.n.w.
dat — als aanwijz. v.n.w., als betrekkel. v.n.w. en als voegwoord.
zeker — als bijvoeg. n.w. en als onbep. v.n.w.

3.

Welke voornaamwoorden schuilen in de volgende woorden en uitdrukkingen?

deskundige — weshalve — tenzij — dermate — . . . en wat dies meer zij — niettemin — mijnenhalve — terwijl — ten ware — alles — dientengevolge — . . . dies zijn wij verblijd — des te beter.

- Hoe is het lidwoord uit het aanwijzend voornaamwoord ontstaan?
- Wat merkt ge op omtrent den vorm van het lidwoord in het onzijdig geslacht, vergeleken met dien van het aanwijzend voornaamwoord?
- Vergelijk *niettemin* met de Duitsche, Engelsche en Fransche vormen:

nichtsdestoweneger — nevertheless — néanmoins (= Lat. non-co-minus).

4.

Hoe zijn de volgende voornaamwoorden ontstaan?

men — iemand — niemand — iets — niets — elkander — malkander — welk — zulk — deze — zelf.

- Hoe breekt ge *elkander* en *malkander* af?
- Men noemt *zelf* intensief voornaamwoord of voornaamwoord van identiteit. Verklaar die benamingen.

5.

Vul het ontbrekende in:

D—zelf— kunstenaar, —ie— door d— keizer van Duitschland een— hoog— onderscheiding werd toegekend, heeft de regeering

aes— stad de vervaardiging van een belangrijk kunstwerk opgedragen. Door *d*— brand, *di*— de brandweer met moeite bluschte, is ook aan de omliggende perceelen groote schade veroorzaakt. Wees zoo goed mij nog een werk ter lezing te geven van *d—zelfd*— schrijver, *wi*— werken gij zoo geroemd hebt en *di*— gij zelfs met Dickens gelijk gesteld hebt. Noem mij *d*— naam *d—gen*—, door *—ie*— gij gezonden zijt. Gedurende *d*— tocht over *d*— Simplon, *di*— wij vóór twee jaren ondernamen, werden wij door *een*— *hevig*— storm overvallen, *welk*— wij noch onze gids verwacht hadden. Wat zijt gij veranderd, niemand zal in u *d—zelfd*— herkennen van twaalf jaren geleden. *D—gen*—, *—ie*— gij uwe vriendschap geschonken hebt, is haar niet waardig. *D*— prijs, *—ie*— ik hem bood, vond hij te gering, en zoo konden wij *d*— koop niet sluiten. Noch *d—gen*—, *—ie*— het er blijkbaar om te doen is, u te behagen, noch *d—gen*—, *—ie*— de onverschilligheid en de lusteloosheid op het aangezicht te lezen staan, moet gij onder uw vrienden opnemen.

6.

Stel zinnen samen met:

het antecedent in den 1en n.v. en het betrekkelijk v.n.v. in den 4en n.v.

” ” ” ” *4en n.v.* ” ” ” ” *4en n.v.*

” ” ” ” *1en n.v.* ” ” ” ” *3en n.v.*

” ” ” ” *3en n.v.* ” ” ” ” *4en n.v.*

” ” ” ” *1en n.v.* ” ” ” ” *2en n.v.*

” ” ” ” *2en n.v.* ” ” ” ” *3en n.v.*

” ” ” ” *3en n.v.* ” ” ” ” *2en n.v.*

” ” ” ” *2en n.v.* ” ” ” ” *2en n.v.*

weggelaten antecedent en ” ” ” ” *4en n.v.*

” ” ” ” ” ” ” ” *3en n.v.*

7.

Hoe zijn de volgende telwoorden ontstaan?

eerste — *elk* — *elf* — *alles* — *anderhalf* — *luttel* — *sommige* — *twaalf* — *dertig* — *tachtig* — *ettelijke* — *ieder* — *iegeelijk* — *dubbel* — *eenig* — *geen*.

a. Tot welke soorten behooren deze telwoorden?

8.

Gebruik in zinnen:

primo — duo — in duplo — dupliek — duplicaat — in dubio — secundo — in folio — trio — tertio — terts — trils — in triplo — in kwarto — kwart — kwartet — in quadruplo — quint — sextant — octant — in octavo — octaaf — decimaal — in duodecimo — milliard.

- a. Wat verstaat ge door *tiërceeren — decimeeren* en *quarantaine houden*?

9.

Wat is de beteekenis van:

een vijfje — een twintigje — een vijftiger — een zestiger — de zeventigen — tienden afskoop — in het honderd loopen — een verrel — een achel (of achtel) — een kleine veertien dagen — van zessen klaar — de mijl op zeven — op zijn elf en dertigst — ter erfder ure — ben je wel zestig?

- a. Hoe is men aan die uitdrukkingen gekomen?
 b. Kunt ge ook mededeelen, hoe men aan het gezegde *elf is het gekkennummer* gekomen is en waarom het bijgeloof den *dertienden* persoon aan tafel een spoedigen dood toedichtte?
 c. Schuilen er ook telwoorden in de zelfst. n.w. *emmer — treeft — noen — deken — dozijn — November — centenaar!*

10.

Is er verschil tusschen:

<i>eenmaal</i>	— <i>één maal.</i>
<i>tien gulden</i>	— <i>tien guldens.</i>
<i>acht pond</i>	— <i>acht ponden.</i>
<i>twee derde</i>	— <i>twee derden.</i>
<i>een vierde gulden uitgeven</i>	— <i>een vierden gulden uitgeven.</i>
<i>de honderd</i>	— <i>het honderd.</i>
<i>viermaal vier</i>	— <i>vier malen vier.</i>
<i>drie jaar</i>	— <i>drie jaren.</i>
<i>ergens eens heengaan</i>	— <i>ergens ééns heengaan.</i>

11.

Wat hebt ge aan te merken op:

allerlei slag van volk.

allerhande soorten van kleingoed.

de drie eerste bladzijden.

zij gingen twee aan twee.

zij kwamen met zijn tien.

vertellingen bekend onder den naam van: 1001 nacht.

honderd is viermaal meer dan vijf en twintig.

er zat een driedubbel slot op de kist.

de voorstelling zal te 7¹/₂ ure beginnen.

- a. Wat zijn herhalingsgetallen, wat verdubbelgetallen en wat soortgetallen?

12.

Vul het ontbrekende bij de cursieve woorden in:

Uw oom en uw neef zijn in de stad; ik heb *beid*— ontmoet. Wat dunkt u van deze twee violisten? *Beid*— spel is verdienstelijk, maar toch hebben *beid*— nog veel aan te leeren. Ik kan niet tusschen deze twee boeken besluiten, geef mij *beid*— mede, of liever stuur ze mij *beid*—. Wat doet gij liever: schaken of kaartspelen? Ik doe *beid*— even gaarne. Is het al over *één*—? Ongetwijfeld, het is zelfs al bij *twee*—. *Vel*— zijn geroepen, *weinig*— uitverkoren. *Duizend*— gesneuvelden en gewonden bedekten het slagveld. Wij hebben *al*— candidaten nauwkeurig onderzocht: *enkel*— schenen flink ontwikkeld, *verscheiden*— daarentegen waren beslist onvoldoende, *sommig*— was het zelfs aan te zien, dat zij zich weinig moeite gaven bij het schriftelijk beantwoorden der vragen.

13.

Wat hebt ge aan te merken op het gebruik van het voor-naamwoord of telwoord in de volgende citaten:

Zij bukken zich de lenden moe,

En rapen hand aan hand;

En werpen zich de turven toe,

En staaplen ze op den kant.

TOLLENS.

*In 't midden van de Helden
Stak 't Prinslijk hoofd zich uit.*

BILDERDIJK.

*„Men roept, men roept van d' overkant
Der burchtgracht, eedle vrouw!
Het schijnt een reiziger in nood,
Die trantelt van de kou.”*

BILDERDIJK.

*Och, weduwen zitten soms dieper in nood,
Dan menige menschen wel weten.*

TOLLENS.

#

HET WERKWOORD.

1.

Gebruik de volgende werkwoorden overgankelijk en onovergankelijk:

*aanbreken — beginnen — bewegen — bijten — breken —
buigen — drijven — drogen — dragen — heeten — genezen —
kraken — opsteken — schaken — schieten — schreien — slaan —
smelten — oplossen.*

2.

Wat hebt ge aan te merken op het gebruik van enkele werkwoorden in de volgende citaten:

*Dus spreekt en slaaft en slooft hij voort,
En zwoegt aan gracht en schans,
En scheurt het Spaansche vaandel door,
En hijscht Oranje's vlag er voor
En waait haar uit den trans.*

H. TOLLENS.

*Onwetend of kwaadwillig
Ontaardt men ons bestaan.*

Id.

*Plechtig roerende stond!
als in 't dorp elk moederken eensklaps,
Stakende 't snorren van 't wiel,
met het teeken des kruises zich zegent.*

J. VAN BEERS.

*De valbrug daalt, de poort ontsluit,
De reizende treedt in,
En wordt de burchtsaal opgeleid
Bij Roberts gemalin.*

W. BILDERDIJK.

*Wie denkt ook, hoe de wijzer staat,
Te midden van 'tplezier.*

J. A. DE BULL.

*Thans laat die sprekende oeverroof
Onze ooren bij zijn kunsttaal doof;
Aan 't oog is 't, dat hij spreekt
Door nieuwe kunst, die 't hart ontsteekt,
En met een druppel nat
De driften temt, de Wijsheid voedt, 't geweld in duigen spat.*

W. BILDERDIJK.

*Het schoonst zijt ge onder de Alpenmeren,
En de indruk van uw majesteit
Doet u als machtig rijksvorst eeren,
Maar wijkt uw lieflijkheid.*

*Na 't zuur zal ik ontvangen
Van God, mijn heer, dat zoet;
Daarnaar zoo doet verlangen
Mijn vorstelijk gemoed.*

Wilhelmuslied.

3.

Zijn de volgende werkwoorden noodwendig of toevallig reflexief, en waarom?

zich aanmatigen — zich bedenken — zich bedriegen — zich bekommeren — zich buigen — zich ergeren — zich inspennen — zich nedersetten — zich ontsien — zich tevreden stellen — zich troosten — zich verheugen — zich verontschuldigen — zich voorstellen.

- a. Merkt ge ook verschil in beteekenis op bij sommige werkw., die wel en niet reflexief kunnen gebruikt worden?

4.

Hoe zijn de volgende werkwoorden gevormd?

bukken — grazen — havenen — innen — judassen — laken — hanteeren — pluizen — reppen — schillen — slechten — smalen — correspondeeren — ballen — tantaliseeren — temmen — veroveren — villen — wieden — bottelen — witten — kruisen — steenigen — halveeren — hekelen — popelen — lanterfantien.

- a. Welke werkwoorden der bovenstaande zijn denominatieve en welke privatieve werkwoorden?
- b. Van welke werkw. is het stamwoord in onbruik geraakt of van beteekenis veranderd?
- c. Is er verschil tusschen *kruisen* en *kruisigen*?

5.

Waarom worden de volgende werkwoorden causatieve of factitieve werkwoorden genoemd?

drenken — gehengen — zich generen — kwellen — leeren — leiden — leggen — neigen — schrikken — sleepen — sprenkelen — vellen — voeren — wekken — wenden — zenden — zetten — zoogen.

- a. Hoe zijn deze woorden gevormd en is *zenden* niet ten onrechte sterk?

6.

Hoe noemt men de volgende werkwoorden en hoe zijn ze ontstaan?

bedelen — dribbelen — grabbelen — glibberen — kibbelen — jakkeren — klapperen — knabbelen — krabbelen — keil(d)eren — pruttelen — schuifelen — snuffelen — stribbelen — tokkelen — trappelen — knibbelen — stotteren — hakkelen — sneuvelen.

Welke eigenaardige taalverschijnselen zijn bij de vorming dezer werkwoorden nog op te merken?

7.

Hoe verhouden zich wat vorming en beteekenis aangaat de volgende werkwoorden tot elkander?

blijken en blikken.

buigen en bukken
hijgen en hikken
knijpen en knippen
nijgen en nikken
slijpen en slippen
steken en stikken
wegen en wikken.

- a. Hoe noemt men de werkwoorden der tweede kolom?
 b. Waarom is bij *buigen*, *hijgen*, *nijgen* en *wegen* de *g* tot *k* en niet tot *ch* verscherpt?

8.

Geef de beteekenis van het voorvoegsel op bij de volgende werkwoorden:

behooren — *bemannen* — *beplanten* — *bereiden* — *beroepen* —
besturen — *betreden* — *bevreedigen* — *bezitten* — *erkennen* —
ervaren — *erlangen* — *erbarmen* — *genaken* — *gedenken* —
gezeggen — *herkennen* — *herroepen*.

- a. Kent ge ook werkwoorden, waarin *ge* denzelfden dienst doet als in *geheel* (zie No. 6 van het bijvoeg. naamwoord)?

9.

Heeft *ont* in de volgende werkwoorden steeds dezelfde beteekenis?

ontberen — *ontbladeren* — *ontbranden* — *ontcijferen* — *ontdekken* — *onthouden* — *ontloopen* — *ontmoeten* — *ontrooven* — *ontslapen* — *ontslaan* — *ontspringen* — *ontstaan* — *ontvangen* — *ontvoeren* — *ontzien*¹⁾.

- a. Welke der bovengenoemde werkwoorden dragen den naam van inchoatieven?
 b. Bij welke werkwoorden is *ont* verwant met *ant* in *antwoord*?

1) Vergelijk het Fransch: *respecter*.

10.

Zeg nu eindelijk nog de verschillende beteekenissen van *ver* in:
verbannen — *verbloemen* — *verbrijzelen* — *verbinden* — *ver-*
gissen — *verhelen* — *verhuizen* — *verkrachten* — *vernagelen* —
vernachten — *verpanden* — *verrekenen* — *versteenen* — *ver-*
schieten — *vertalen* — *verzorgen*.

a. Bij sommige werkwoorden staat *ver* in plaats van *over* of *voor*. Toon dit aan.

11.

Wat hebt ge op te merken omtrent de vorming der volgende werkwoorden :

beeldhouwen — *buiksprecken* — *doodverven* — *dwardsdrijven* —
hiphappen — *hossebossen* — *koekeloeren* — *kroegloopen* — *lief-*
koozen — *logenstraffen* — *minnekoozen* — *pluimstrijken* — *ruile-*
buiten — *scheepgaan* — *spelevaren* — *stampvoeten* — *tierelieren* —
ziegezagen — *radbraken* — *overlijden* — *likkebaarden* — *kwis-*
pelstaarten — *knarsetanden* — *kortwieken* — *botvieren*.

a. Hoe heet het taalverschijnsel, dat men bij de werkwoorden:
hiphappen — *hossebossen* — *ziegezagen* en ook in *ginnegap-*
pen — *rimram* — *tiktak* enz. waarneemt?

12.

Wat is het verschil in betekenis tusschen :

snelschrijven — *snel schrijven*.
goedvinden — *goed vinden*.
vrijlaten — *vrij laten*.
hoogachten — *hoog achten*.
goedmaken — *goed maken*.
hardloopen — *hard loopen*.
schoonschrijven — *schoon schrijven*.
vrijspreken — *vrij spreken*.
loslaten — *los laten*.

13.

Welke der volgende werkwoordelijke uitdrukkingen vormen een samenstelling :

wijs maken — prijs stellen — adem halen — huis houden — plaats grijpen — waar nemen — bloot leggen — handel drijven — zorg dragen — schoot gaan — acht slaan — acht geven — gewag maken — gerust stellen — plaats hebben — school blijven — kerk gaan — kwijt schelden — vrede sluiten — stand houden — droog leggen — kaart spelen — ader laten — dood slaan — dood vriezen.

14.

Gebruik de volgende werkwoorden scheidbaar en daarna onscheidbaar samengesteld:

doorwerken — onderhouden — overleggen — aanzien — voorstellen — overladen — aanbidden — omslingeren — overwegen — doordringen — misrekenen — voorkomen — overloopen — voorzegen — doorreizen — overstroomen — omplanten — misleiden — onderhouden.

15.

Van welke werkwoorden zijn de volgende verleden deelwoorden (of bijvoeg. naamwoorden) afkomstig?

geboren — geronnen — verbolgen — geweest (als bijv. nw.) — verwaaten — verholen — verwant — verknocht — bedeesd — vervaard — onverschrokken — beloken — opgetogen — beschoren — onverhoopt — doorvrocht — wanschappen.

a. Van welke dezer werkwoorden bestaan nog andere vormen?

16.

De volgende werkwoorden hebben een gemengde vervoeging. Hoe dan?

bakken — bannen — bersten — braden — heeten — lachen — laden — malen — scheiden — spannen — spouwen — vouwen — weven — wreken — zieden — zouten.

a. Is dit altijd zoo geweest? Noem sporen van vroegere vervoeging.

b. Wat merkt ge op, als ge bovenstaande werkwoorden vergelijkt met dezelfde werkw. in 't Duitsch of Engelsch?

17.

Waarop moet men letten bij de vervoeging van :

*zweren — plegen — krijgen — prijzen — pijpen — stijven —
scheppen — schrikken — pluizen — tijgen — scheren — heeten —
wassen — brouwen — kennen — kunnen — leggen — liggen.*

a. Gebruik deze werkwoorden in den verleden tijd en het verleden deelwoord in zinnen.

18.

Wat valt er mee te deelen ten opzichte van den vorm van enkele hieronder voorkomende werkwoorden :

. „Dit is voor Jan,
Die daaglijks, als zijn meester roemt,
Zijn les het beste kan.”

A. C. W. STARING.

Wie van die twee de varkens scheerde,
Hoeft niet gemeld.

J. IMMERZEEL.

Wij dreigden, toen geen bede geldde,
Wij daagden onzen beul te velde,
En 't staal bewees hem, wie wij zijn.

H. TOLLENS.

De kousen, die ik Zondag droeg,
Die heb ik daar gebreeën.

N. BEETS.

De vreemdling heeft zich neergezet,
Frans is aan 't werk getegen.

ALBERDINGK THIJM.

En toen hij 't hoofd te ruste lag,
Klonk 't van zijn veege lippen: „Bach!”

A. J. DE BULL.

Reeds hadden zij verscheiden maal
De fakkel van den nacht
Gedoofd en weer ontglimd gezien.

W. BILDERDIJK.

„O Rechter”, zoo kreet zij, „mijn kind is mijn kind,
Ik heb het gebaard en gezogen.”

H. TOLLENS.

Het veinzend doodsspook heeft hier 't masker afgelegen.

FOKKE SIMONSZ.

Pas scheen haar loopbaan afgeronnen,

Of ze is haar tweede reis naar 't Oosten reeds begonnen.

B. TER HAAR.

Vergeefs, door waan alleen gesteven,

Den kop gebeurd, van kracht beroofd;

Door diepe schande neergedreven,

Kromt hoogmoed eindelijk het hoofd.

H. TOLLENS.

Zij zaten aan de tafel,

En zang en kout begon:

Zij zong het oude liedje,

Het eenigst, dat zij kon.

ROSALIE LOVELING.

Noordenwind, met roode kaken,

Blies uit onweer ende storm,

Dat de droeve zeeman korm.

C. MAERTZ.

En kwamen wij met 't mutsaardhout

Ons stille dorpken nader,

De grauwe molen wonk ons toe.

ROSALIE LOVELING.

„Uw kindjen is nu bij den Heer” . . . —

„Ja,” zei de vader, „maar hoe treurig!

Voorgisteren liep het heen en weer,

En loeg en was het rozeleurig.”

F. DE CORT.

En rotsen, uit den grond gescheurd,

Zij zien ze in 't barnen meegesleurd,

En, onder 't knallen stukgekloven,

Versmelten als metaal in d'oven.

A. BOGAERS.

Vul *d*, *t* of *dt* in:

Het *baa*— hem toch niet, of hij zich al dagelijks *baa*—;

zijn gezondheid wordt er volstrekt niet door *gebaa*—. *Laa*— mij eens zien, hoe gij uw geweer *laa*—. De boer *verwei*— zijn koeien en de boerin *verwij*— de jas van haar man. Hoe meer gij *win*—, hoe meer gij u *opwin*—. Hij *berij*— weer zijn stokpaardje en merkt natuurlijk niet op, hoe hij een pas gesloten wonde weder *openrij*—. Zij *berei*— op uitstekende wijze onze spijzen en *brei*— tevens heel netjes. Wat *voorspel*— men u nu weer, of liever wat *spel*— men u nu weer op de mouw? Ik *hou*— er niet van, dat men de spijzen zoo sterk *krui*—. De kleermaker *boor*— het jasje om. Hij *aanvaar*— met grooten ijver elke nieuwe betrekking, maar hij *evenaar*— zijn broeder niet in volharding. De schepen worden door de sluizen *geschu*—. Wat *wen*— gij aan, om te maken, dat hij die slechte manieren *afwen*—? Nauwelijks heeft hij de wanorde op zijn schrijftafel bemerkt, of hij *schel*— zoo hard mogelijk en *schel*— op den binnenvliegende bediende, die zijn bevelen zoo slecht nagekomen is. Waarom *onvlie*— gij mij? De moeder *wij*— zich geheel aan de zorg voor haar eenig kind.

*En we— zich 't brein in 't overleggen,
Wat hij den edelman zal zeggen.*

J. IMMERZEEL.

*Het bloed ontolie— de wonde,
Het licht zijn brekend oog.*

W. BILDERDIJK.

20.

Breng het werkw. in den onvoltooid verleden tijd en daarna in den voltooid tegenwoordigen tijd over:

Hij *erft*, naar men zegt, veel geld. Gij *overvraagt* mij altijd, als ik bij u *koop*. De rechter *vonnist* den misdadiger. Het bloed *gutst* uit de wonde. Zij *omfloerst* zich het gelaat. Het *mist* van daag sterk. Wien *mist* gij? Gij *prijst* mij al te zeer. Hij *ligt* zich te koesteren in de zon. In het najaar *legt* de huismoeder verschillende groenten in. Het druivensap *gist* tot wijn. In *ken* dezen heer niet. *Kunt* gij mij niet zeggen, hoe hij *heet* en vanwaar hij komt? 's Avonds *schept* hij gaarne een luchtje op het balkon. Hoe laat *pleegt* gij 's morgens op te staan?

Ik reis dezen zomer naar Italië. Deze onverstandige moeder *stijft* haar halsstarrigen zoon in zijn verkeerdheden; het gevolg hiervan *is*, dat hij nergens om *maalt*. De roofvogel *krijst* bij het achtervolgen van zijn prooi. Mijn advocaat *raadt* mij aan, deze zaak liever op haar beloop te laten. Ik *zweer* u, dat ik onschuldig *ben* aan de misdaad, die men mij *aantijgt*. De mug *gonst* om ons heen. Wie *bonst* daar zoo tegen ons aan? Bij dezen storm *stranden* er eenige schepen op de Nederlandsche kust.

21.

Schrijf van de navolgende werkw. den 2^{en} en den 3^{en} persoon enkelvoud van den tegenwoordigen tijd en van den onvolt. verl. tijd en het verleden deelwoord:

<i>baden</i>	<i>liegen</i>	<i>staken</i>
<i>bidden</i>	<i>loogen</i>	<i>steken</i>
<i>bevallen</i>	<i>overrijden</i>	<i>stallen</i>
<i>bevelen</i>	<i>overreden</i>	<i>stelen</i>
<i>bleeken</i>	<i>rijven</i>	<i>stoven</i>
<i>blijken</i>	<i>reven</i>	<i>stuiven</i>
<i>buigen</i>	<i>rieken</i>	<i>winden</i>
<i>bogen</i>	<i>ruiken</i>	<i>wonden</i>
<i>bergen</i>	<i>rooken</i>	<i>weeken</i>
<i>borgen</i>	<i>scheren</i>	<i>wijken</i>
<i>braken</i>	<i>schoren</i>	<i>wijten</i>
<i>breken</i>	<i>scholen</i>	<i>weten</i>
<i>dorschen</i>	<i>schuilen</i>	<i>wisschen</i>
<i>dorsten</i>	<i>slaan</i>	<i>wassen</i>
<i>durven</i>	<i>slagen</i>	<i>wijzen</i>
<i>kiezen</i>	<i>slijpen</i>	<i>wasschen</i>
<i>koozen</i>	<i>slepen</i>	<i>wezen</i>
<i>klieven</i>	<i>sleepen</i>	<i>zagen</i>
<i>klooven</i>	<i>sloopen</i>	<i>zien</i>
<i>kluiven</i>	<i>sluipen</i>	<i>zijn.</i>

22.

Wat is het verleden deelwoord van:

reikhalzen — *pluimstrijken* — *gekscheren* — *vernissen* — *logen*—

straffen — aderlaten — paardrijden — slaapwandelen — dwarsdrijven — beeldhouwen — doodverven — buikspreekten — harddraven.

23.

De volgende werkwoorden kunnen zoowel met *hebben* als met *zijn* vervoegd worden. Gebruik ze in zinnen:

aanbreken — vergeten — ontmoeten — herstellen — volgen — reizen — opsteken — ophouden — nagaan — opvolgen — beginnen — bevallen — dagen — uitrusten — wandelen.

- a. Welke der bovenstaande werkwoorden verschillen nog al in beteekenis, naarmate ze met *hebben* of *zijn* vervoegd worden?
- b. Kunt ge ook werkwoorden noemen, die in onze taal met *hebben*, in andere talen met *zijn* vervoegd worden of omgekeerd? Hoe is dat te verklaren?

24.

In welke der volgende zinnen komen de werkwoorden: *zijn*, *zullen*, *hebben*, *worden*, *moeten*, *willen*, *kunnen*, *mogen* en *laten* als hulpwerkwoorden voor:

Zoo'n winteravond *mag* ik wel. Hij *is* aan den drank. *Laten* wij nu heengaan, want het *is* tijd. *Laat* ons nu gaan, mijnheer, als 't u blijft! Mijn broeder *kan* dat werk gemakkelijk op den bepaalden tijd afhebben. Hij *kan* nu komen, als hij wil; ik *zal* hem naar behooren afwachten. Waar *is* uw vriend toch? Hij *is* naar Brussel. Kom, ik *moet* daar maar niet meer aan denken. Als ge niet vrijwillig meegaat, *moet* ik geweld gebruiken.

Vreest ge, dat hij komen *zal*? Het *zal* mijn broeder *zijn*, die daar klopt. Ge *zult* nimmer een knap man *worden*, als gij op zoo'n leeftijd nog voortdurend tot werken aangespoord *moet worden*.

Mocht ik er maar heengaan, ik zou niet lang talmen. O, *mocht* ik dat eens beleven!

„Hoor eens, Keesje,” zei ik, „je *zult* en *moet* je geld weerom hebben.” Wel, *heb* ik ooit van mijn leven!

- a. Hoe verdeelt gij de hulpwerkwoorden?

- b. Kunt ge ook gevallen opnoemen, waarin nog andere dan de bovengenoemde werkwoorden als hulpwerkwoorden voorkomen?
- c. Hebben alle talen dezelfde hulpwerkwoorden?
- d. Wat verstaat men door synthetische en wat door analytische vervoeging?

25.

Breng van de volgende zinnen hetgeen in den bedrijvenden vorm staat in den lijdenden vorm over en omgekeerd:

Het geld, dat hij ontvangen heeft, werd mij gisteren door hem ter hand gesteld.

Toen men hem naar de reden vroeg van zijn onbehoorlijke handelwijze, ontkende hij pertinent, dat er ooit iets afkeuringswaardigs door hem was verricht.

De schipbreukelingen, welke een wisse dood bedreigde, maar die door de onverschrokken strandbewoners zoo moedig gered werden, brachten dezen wakkeren mannen met tranen in de oogen hun dank.

Niemand zal er door gebaat of benadeeld worden, of gij mijn voorstel aanneemt, of dat het door u verworpen wordt, verklaarde hij mij op hoogen toon.

Het huis, dat laatst op de veiling is opgehouden, maar dat men gisteren verkocht heeft, zal waarschijnlijk gesloopt, en door een fraai gebouw, waarin de heer A. een restaurant zal openen, vervangen worden.

Het concert, dat we gisteren bijwoonden en dat in het Nieuwsblad zoo gunstig beoordeeld wordt, heeft meer dan 1500 gulden opgeleverd, welke opbrengst door de commissie onder de armen der verschillende godsdienstige gezindten zal verdeeld worden.

Nadat hij door ieder onzer hartelijk geluk gewenscht was met de behaalde overwinning, voerden wij onzen vriend in triomf naar het huis zijner ouders, waar men reeds het bericht ontvangen had, dat hij een uitstekend examen afgelegd had en de veriangde acte hem door den voorzitter der examencommissie met een woord van lof was uitgereikt.

Verbeider noemt men in de geschiedenis van ons land den zoon van Margareta van Henegouwen, Willem den Vijfden, omdat hij

verbeidde of verwachtte, dat de regeering over het graafschap Holland hem zou worden opgedragen.

26.

De volgende werkwoord en zijn verouderd of hebben hun beteekenis gewijzigd? Bepaal hun beteekenis in verband met de daarachter staande uitdrukkingen en afgeleide woorden.

<i>lijden</i>	— overlijden, verleden week, leiden.
<i>varen</i>	— Hoe vaart gij? bedevaart, kruisvaarders, voeren.
<i>kwelen</i>	— kwaal, kwellen.
<i>luiken</i>	— Beloken Paschen, ontluiken.
<i>kallen</i>	— raaskallen.
<i>schrikken</i>	— schrikkeljaar.
<i>roeken</i>	— roekeloos.
<i>beren</i>	— baar, berrie, emmer, oorbaar.
<i>belgen</i>	— blaasbalg.
<i>barnen</i>	— barnsteen. In 't barnen der gevaren.
<i>vruchten</i>	— godsvrucht.
<i>wroegen</i>	— wroeging.

27.

Wat zijn de onregelmatige vormen van:

*kunnen — moeten — mogen — weten — zullen — willen —
zijn — hebben — doen — brengen — denken — dunken — zoeken —
koopen — gaan — staan — zien — komen — werken — slaan —
plegen — durven.*

- Kunt ge het ontstaan der onregelmatigheid verklaren?
- Hoe noemt men de eerste zes?
- Gaan, staan, zien, komen* en *slaan* worden door vele taalkundigen tot de regelmatige werkw. gebracht. Waarom?
- Wat zijn *gebrekkige* of *defectieve* werkwoorden en komen er ook zulke onder bovenstaande werkwoorden voor?

28.

Wat is het verschil in beteekenis tusschen:

<i>slepen</i>	—	<i>sleeppen.</i>
<i>helen</i>	—	<i>heelen.</i>

<i>lenen</i>	—	<i>leenen</i>
<i>verweren</i>	—	<i>verweeren.</i>
<i>keren</i>	—	<i>keeren.</i>
<i>maskeren</i>	—	<i>maskeeren.</i>
<i>zich generen</i>	—	<i>zich geneeren.</i>
<i>negeren</i>	—	<i>negeeren.</i>
<i>profiteeren</i>	—	<i>profeteeren.</i>
<i>tronen</i>	—	<i>troonen.</i>
<i>hopen</i>	—	<i>hoopen.</i>
<i>lijden</i>	—	<i>leiden.</i>
<i>vlijen</i>	—	<i>vleien.</i>
<i>berijden</i>	—	<i>bereiden.</i>
<i>rijzen</i>	—	<i>reizen.</i>
<i>nijgen</i>	—	<i>neigen.</i>
<i>vijlen</i>	—	<i>veilen.</i>
<i>vonkelen</i>	—	<i>fonkelen.</i>
<i>wassen</i>	—	<i>wasschen.</i>

29

Hoe moet men schrijven :

*bruis(ch)en—druis(ch)en—kruis(ch)en—ruis(ch)en—tuis(ch)en—
dors(ch)en—tors(ch)en—less(ch)en—press(ch)en—lass(ch)en—
wegdross(ch)en—afross(ch)en—uitdoss(ch)en—wiss(ch)en—
bluss(ch)en—uitvors(ch)en—bries(ch)en—hijs(ch)en.*

a. Kunt ge de reden van de spelling dezer woorden opgeven?

30.

Schrijf in den juisten vorm :

$w \frac{ij}{ei} felen$ — $tw \frac{ij}{ei} felen$ — $st \frac{ij}{ei} geren$ — $uitw \frac{ij}{ei} ken$ — $pr \frac{ij}{ei} ken$ —
 $b \frac{ij}{ei} telen$ — $w \frac{ou}{au} welen$ — $t \frac{o}{oo} veren$ — $g \frac{o}{oo} chelen$ — $gel \frac{o}{oo} ven$ — be
 $l \frac{o}{oo} ven$ — $wegst \frac{e}{ee} pen$ — $verm \frac{ij}{ei} den$ — $dw \frac{e}{ee} pen$ — $verh \frac{e}{ee} len$ —
 $scha \frac{gg}{ch} eren$ — $afstro \frac{gg}{ch} elen$ — $gie \frac{g}{ch} elen.$

PARTIKELS.

I.

Hoe zijn de volgende bijwoorden ontstaan :

gaarne — dichte(bij) — waarlijk — kortelings — plotseling — steelsgewijze — herwaarts — averechts — elders — gisteren — hoogstens — altoos — thans — fluks — vaak — uitermate — heden — misschien¹⁾ — nimmer — althans — zelden — zelfs — langzamerhand — weleer — wijlen — achterwege — daags — 's daags.

- a. Gebruik deze bijwoorden in zinnen en bepaal tevens, tot welke soort zij behooren.
- b. Kunt ge ook zeggen, hoe de bijwoordelijke *s* ontstaan is?

2.

Gebruik de volgende bijwoorden en bijwoordelijke uitdrukkingen in zinnen :

kwansuis — schier — heinde — ooit — overstuur — eens — ereis — altemet — altegader — in eens²⁾ — op eens²⁾ — onvoorziens — voetstoots — middelerwijl — pondspondsgewijs — te berde — a priori — van rechtswege — onverrichter zake — kortom — in 't kort.

1) Vergelijk ook de vorming van:

peut-être — perhaps — maybe en mayhap.

2) Vergelijk: *tout à coup* en *tout d'un coup*.

3.

Tot welke soorten brengt gij de bijwoorden, die hier volgen:
Hoeveel geld heb ik *daaraan niet* ten koste gelegd! En toch
te vergeefs.

'k Zie hem! daar is hij! Tiran voor den dag!
Met heft hij het zwaard en daar dreigt hem de slag.

TOLLENS.

Waar Maas en Waal te zamen spoelt
En Gorkum rijst van ver,
Daar heft zich op den linker zoom
En spiegelt in den breeden stroom
Een slot van eeuwen *her*.

TOLLENS.

Al in de Plantagie daar is *er* een kroeg,
Wel onder de groene boomen.

HEYE.

. een nachtegaleukoor
Sloeg in haar reine borst, en sloeg —
temet eens vroolijk door.

DE GENESTET.

En ze zingen 't hoogste lied
Flink en *uitentreuren*.

HEYE.

Jan rijdt op schaatsen plomp en snel;
De besten moeten achter leggen;
Mag ik hierop de waarheid zeggen;
Jan rijdt *wel*, maar Jan rijdt niet *wel*.

HUYGENS.

- a. Het bijwoord *niet* in den eersten zin heeft daar toch ont-
kennende kracht. Toon dit aan.

4.

Tot welke soorten van bijwoorden behooren de volgende:
schrijlings — *achterbaks* — *herwaarts* — *morgen* — *dik-*
werf — *plompverloren* — *gereedelijk* — *ploegsgewijze* — *nauwe-*

lijks — ja — bijkans — blootshoofds — voorshands — trouwens —
geenszins — schier — onverhoopt — stilletjes — belangeloos —
onbezwoepeld — temet — ambtshalve — gevoegelijk — middeler-
wjl — oogluikend — steelsgewijze.

5.

Schrijf in den vereischten vorm:

Hij deed vergeef—e pogingen om zijdeling— te weten te komen, hoe wij over deze zaak dachten. Wij sien hem tegenwoordig schaar—: het gebeurt niet zeld—, dat er weken voorbijgaan, zonder dat hij ons komt bezoeken; vroeger was het minder zeld—, dat hij ons bezocht. Ik vrees, dat gij blindeling— in uw verderf loopt. Men heeft middellijke en rechtstreek—e afleiding; de rechtstreek— afgeleide woorden zijn van andere woorden gevormd zonder de hulp van voor- en achtervoegsels. Wat verteert gij maandelijk— en hoeveel bedraagt uw jaarlijk— inkomen? Wees geen slaaf— navolger van de gewoonten van anderen, want wie anderen slaaf— navolgt, verliest ten slotte alle zelfstandigheid. In gind— aan den straatweg gelegen landhuis woont de vriendelijke dame, die wij gind— met eenige boerenarbeiders in gesprek zagen. Deze opgeblazen man zag ons trot— aan en sprak ons bar— toe; maar wij keken hem fik— in de oogen en toonden ons volstrekt niet links— of onhandig.

6.

Gebruik de voorzetsels:

*staande — hangende — onverminderd — trots — om ... wille —
spijt — behoudens — ondanks — ongeacht — bezijden — nopens —
ingevolge — belangende — uitgezonderd — aangaande — mits-
gaders — niettegenstaande.*

a. Welke der bovenstaande woorden kunnen ook tot andere
woordsoorten behooren?

7.

Wat is het verschil tusschen:

gelooven in God — gelooven aan God.
op iemand vertrouwen — in iemand vertrouwen.

<i>te vier uur</i>	— <i>om vier uur.</i>
een zaak <i>bij</i> iets vergelijken	— een zaak <i>met</i> iets vergelijken.
veel <i>aan</i> iemand verliezen	— veel <i>in</i> iemand verliezen.
zich <i>in</i> de omstandigheden schikken —	
	zich <i>naar</i> de omstandigheden schikken.
hij kwam <i>na</i> mij binnen	— hij kwam <i>achter</i> mij binnen.
zich schamen <i>over</i> iets	— zich schamen <i>voor</i> iets.
<i>uit</i> de stad gaan	— <i>buiten</i> de stad gaan.
<i>op</i> zijn kamer zijn	— <i>in</i> zijn kamer zijn.
<i>boven</i> verwachting slagen	— <i>buiten</i> verwachting slagen.
deelnemen <i>in</i> iets	— deelnemen <i>aan</i> iets.

Hoe zijn de volgende voorzetsels ontstaan :

van — tot — omtrent — rondom — tegen — tusschen — naar — naast — nevens — behalve — tegenover — sinds — krachtens — niettegenstaande.

9.

Tot welke soorten brengt gij de voegwoorden der volgende zinnen :

Mijn vader *of* mijn oom zal morgen komen.

Gij moogt er niet in, *of* gij moet een kaartje hebben.

Ik weet niet, *of* ik u nog wel zien zal.

Amsterdam *of* het Venetië van het Noorden telt thans over de 570,000 inwoners.

„Och, doe het,” zei ze, „ik ben hare moeder, *of* je 't niet wist.

POTGIETER.

De lucht ziet er uit, *of* het zal gaan regenen.

Het duurde niet lang, *of* hij kwam.

Het was niet zoozeer een overwinning, *dan* wel een onverhoedsche overrompeling.

Als de nood op 't hoogst is, *dan* is de hulp nabij.

Wie anders, *dan* hij, kan de schuldige zijn?

Hij is zoo groot, *als* zijn broeder.

Als het negen uur slaat, moet gij mij wekken.

Als de vos de passie preekt, boer, pas op je ganzen!

Als ge zoo hard loopt, zal ik u moeielijk kunnen bijhouden.
Ginds stond men wezenloos geworteld in den grond, *als* ge-
loofde men niet wat, men zag.

V. D. PALM.

Ik had nog nauwelijks met mijn zakdoek het stof van de bank
van 't priëeltje geslagen, *als* de plaatsdeur openging en
Keesje verscheen.

BEETS.

Ik weet, *dat* hij komen zal.
Ik zeg het u, *dat* ge u beteren zult.
Het vriest, *dat* het kraakt.

Men ondervangt hem, *daar* hij nederzigt.

BILDERDIJK.

Daar hij ongesteld is, zal hij niet kunnen komen.

En op een schoonen morgen sprak hij zijn huisvrouw aan,
Daar vader in den leunstoel zat, *zoodat* hij 't kon verstaan.

BEETS.

Men klaagt, *indien* de balsem stort,
Om 't spillen van den dieren reuk,
Maar niet, *zoo* 't glas bekomt een breuk,
Als 't edel nat geborgen wordt.

VONDEL.

10.

Gebruik in zinnen:

- vlug* — als bijvoeg. naamw. en als bijw.
bijster — als bijvoeg. naamw. en als bijw.
te — als bijw. en als voorzetsel.
nog — als bijw. van tijd en als bijw. van graad.
na — als bijw. en als voorzetsel.
sedert — als bijw. als voorzetsel en als voegw.
over — als bijw. en als voorzetsel.
toen — als bijw. en als voegwoord. *

- daar* — als bijw. en als voegwoord.
voor — als bijw. als voorz. en als voegwoord.
eer — als z. n.w. als w.w. als bijw. en als voegw.
barsch — als bijvoeg. n.w. en als bijw.
spijt — als z. n.w. als werkw. en als voorz.

11.

Welk verschil in beteekenis hebben de volgende zinnen:

Ik wist niet, *of* hij ziek was.

Ik wist niet, *dat* hij ziek was.

Zij hebben zich *zoo* voldoende verontschuldigd, *dat* het onbillijk zou zijn hen langer lastig te vallen.

Zij hebben zich voldoende verontschuldigd, *zoodat* het onbillijk zou zijn hen langer lastig te vallen.

Hij loopt bedaard voort, *opdat* wij hem volgen.

Hij loopt bedaard voort, *omdat* wij hem volgen.

Terwijl gij uw middagmaal gebruikt, wandel ik nog een straatje rond.

Dewijl gij uw middagmaal gebruikt, wandel ik nog een straatje rond.

Deze knaap is leerzaam, *evenals* zijn broeder.

Deze knaap is *even* leerzaam, *als* zijn broeder.

12.

Kunt ge ook zeggen, hoe de volgende voegwoorden ontstaan zijn?

ofschoon — *maar* — *weshalve* — *dewijl* — *tenzij* — *niettemin* — *nademaal* — *mitsgaders* — *noch* — *nochtans* — *aangezien* — *vermits* — *diensvolgens*.

a. Verklaar de vormen: *opentop* — *heelendal* enz.

b. Waarom is *desniettemin* eigenlijk een pleonasme?

Gebruik bovenstaande voegwoorden in zinnen.

13.

Wat weet ge mee te deelen omtrent het gebruik of de vor-

ming der volgende tusschenwerpsels of als tusschenwerpsels gebruikte woorden:

*wee — wel — och — ach — helaas — eilacy — ai — foei —
fij — oef — hoezee — hoera — o — ah — ha — hé — hei —
ei, ei — marsch — plomp — bons — krak — holla — hemel —
ja — leider — lacy — drommels — hm.*

a. Welke dezer tusschenwerpsels zijn verouderd?

b. Zijn er ook, die een zelfstandig naamwoord of voornaamwoord in den 2^{en} of 3^{en} naamval bij zich krijgen?

14.

De volgende woorden behooren tot meer dan één rededeel. Tot welke?

*baar — beiden — bleek — blind — bont — bot — brak —
dien — diep — dom — druk — drukker — echt — goed —
hol — jammer — jong — koude — kras — laag — lam —
licht — lompen — luiden — luister — mat — meer — mijn —
min — net — plat — rad — ras — rank — rijk — ros —
schel — schoof — stomp — scherp — stout — straf — trouw —
waag — weg — wild — wijs — vlak — zuur.*

15.

Tot welke woordsoorten brengt gij de cursief gedrukte woorden der volgende zinnen:

(Geef ook verdere bijzonderheden: onderverdeeling, naamvalen, enz. aan).

Neen, ik wil niet naar 't beestenspel. Ik houd er niet van. Zeg mij niet, dat het belangrijk is, dat men het gezien moet hebben, dat men in geen gezelschap komen kan, of men moet ten minste goed of kwaad zeggen van de lokken, de bakkebaarden en den moed van den eigenaar, van de lama, van de verlichting der tent en van de twee tijgers in één hok; herhaal mij niet, dat men ten minste één ongeluk heeft moeten zien „bijna gebeuren” en ééne bijzonder teekenachtige houding van 't een of

ander gedrocht bespied hebben op het oogenblik, „dat er niemand anders naar keek.”

NIC. BEETS.

*Wie zijt gij, krijgsman zoo vol moed,
Met wien ik gisteren streed,
Wiens arm mij reeds met d' eersten slag
Het voorhoofd duizlen deed?*

*'t Was de aftochtroffel van de trom,
Die u mijn oog onttrok,
Maar 'k voel den zwaardslag nog op 't hoofd,
En hier in 't hart den wrok.*

BILDERDIJK.

*Mijn schild ende betrouwen
Zijt Gij, o God, mijn Heer!
Op U zoo wil ik bouwen,
Verlaat mij nimmermeer!
Dat ik doch vroom mag blijven,
Uw dienaar te aller stond,
Die tirannie verdrijven,
Die mij mijn hart doorwondt.*

MARNIX VAN ST. ALDEGONDE.

KLINKERS EN MEDEKLINKERS.

1.

De volgende woorden hebben vormen van gelijke beteekenis naast zich maar met gewijzigde vokalen :

*druk — star — logen — duur — lieden — ochtend —
bersten — leunen — druppel — kribbe — gruwen — hette —
krepel — peluw — stollen — roemer — bloem — klein —
worm — bleu — pek.*

2.

Waaruit is de tweeklank in de volgende woorden ontstaan :

*dweil — keilen — woud — klappei — muiden — meid —
lei — koud — Reinhard — goud — zeil — peil — bouid —
outer — paus — heraut — gooi — smout — schout — heining —
kei — rei.*

a. Wat dunkt u van de spelling van *heraut*?

b. Verklaar het ontstaan der werkwoord. vormen *lei — zei —
wou — zou — hield.*

3.

Verklaar de beteekenis der volgende woorden uit afleiding of samenstelling :

*holsblok — walldhoorn — halt — menigvuldig — doorzulten —
tweespalt — Holland — balddadig — gehalte — silte — Olde-
boorn — Westerwolde — hou en trouw.*

a. Is *halt houden* te verdedigen?

4.

Bij de volgende woorden is het tweede telkens een wissel-vorm van het daarvoorstaande, door vokaalverwisseling ontstaan. Er is evenwel ook een kleine wijziging in beteekenis ontstaan; toon dit aan:

<i>spreuk</i>	—	<i>sprook</i>
<i>rieken</i>	—	<i>ruiken</i>
<i>kiesch</i>	—	<i>kuisch</i>
<i>rechter</i>	—	<i>richter</i>
<i>snoet</i>	—	<i>snuif</i>
<i>Duitsch</i>	—	<i>Dietsch</i>
<i>snoeven</i>	—	<i>snuiven</i>
<i>bestieren</i>	—	<i>besturen</i>
<i>knekel</i>	—	<i>kneukel</i>
<i>meid</i>	—	<i>maagd.</i>

a. Hoe heeten dergelijke woorden?

5.

Onderstaande woorden zijn voorbeelden van assimilatie. Hoe zijn ze gevormd?

balling — *pollepel* — *slabbakken* — *emmer* — *lommerd* — *mis-schien* — *hossebossen* — *litteeken* — *metterwoon* — *korrel* — *leelijk* — *kwalijk* — *vernielen* — *asem* — *deesem* — *vadoek* — *juffrouw*.

a. De woorden *lombard* — *aambeeld* — *aamborstig* — *gember*, zijn voorbeelden van gedeeltelijke assimilatie. Toon dit aan.

6.

Kunt ge door vergelijking met het Duitsch en Engelsch aantonen, dat de tegenwoordige vorm der onderstaande woorden door assimilatie ontstaan is?

as — *os* — *dom* — *das* — *vos* — *ster* — *vlas* — *kim* — *was* — *kam* — *ses* — *klimmen* — *bus* — *verre* — *wassen* — *lam* — *wisselen*.

7.

De volgende woorden leveren voorbeelden van verwisseling van medeklinkers. Kunt ge dit aantonen?

zucht — greppel — hopman — kofschip — klucht — gracht — hecht — gehucht — behept — bruiloft — gewricht — nikken — wacht — webbe — gerucht — verknocht — zacht — genever — pruim — boezem — gene — tapijt — tent — toren — Scheveningen — gisteren — kurk.

- a. Welke der bovenstaande voorbeelden moeten vergeleken worden met Fransche, Duitsche of Engelsche vormen?
 b. Wanneer heet de verwisseling van medeklinkers *klankverhuiving*?

8.

Wijs de grammatische figuren aan, die ge opmerkt in:
slinksch — niemendal — leiband — kermis — boogerd — elkaar — bruijom — koomenij — spuit — geel — schoen — nijver — noest — drost — wijden — kerspel — teen — weeuw — ordentelijk — hor — schennis — tenzij — lommer.

- a. Hoe worden de grammatische figuren onderscheiden?

9.

Schrijf naar behooren:

sterre(n)beeld — kurke(n)mandje — eende(n)kooi — denne(n)hout — denne(n)boom — mode(n)artikelen — lampe(n)winkel — lampe(n)glas — mutse(n)bol — heere(n)huis — heere(n)knecht — heere(n)boer — paarde(n)poot — paarde(n)kracht — padde(n)stoel — kouse(n)band — katte(n)muziek — katte(n)kwaad — kippe(n)borst — haze(n)slaap — leeuwe(n)kop — vrouwe(n)buurt — boere(n)kermis — roze(n)struik — slakke(n)gang — muize(n)tarwe — rogge(n)brood.

~~10.~~

Hoe is de juiste schrijfwijze van:

vergl(a)s(s)el — beel(d)tenis — vereel^d/_t — veréel^d/_t — grin^d/_tweg — ri^d/_tmeester — li^d/_tteeken — kno^t/_dsslag — pantomiⁿ/_me — ^v/_fonkel

nieuw — hoongela^g_{ch} — drinkgela^g_{ch} — lan^k_gmoedig — sau^s_zen —
 ontvlees(ch)^d_t — sc(h)ep^tter — kies(ch)keurig — mars(ch)tenue —
 aardas(ch) — onbehou^w_den — we^d_tijveren — behe^p_bt — we^d_tsteen
 — aaⁿ_mbeeld — rattenkru^d_t — ha^{ch}_gelijk — laa^d_tje — v^v_falsaris —
 druk^v_feilen — doopvon^d_t — gu^t_dsen — onmiddell(i)jk — geen(s)
 zins — dorp(s)school — bruid(s)suikers — kat(h)e^d_ter — onver-
 hoe^d_ts — gezin(d)te — gezame(n)lijk — verbin(d)tenis.

11.

Vergelijk met elkander:

<i>witter</i>	—	<i>fitter</i>
<i>veilen</i>	—	<i>feilen</i>
<i>viool</i>	—	<i>fool</i>
<i>lis</i>	—	<i>lisch</i>
<i>locaal</i>	—	<i>lokaal</i>
<i>classikaal</i>	—	<i>klassikaal</i>
<i>critiek</i>	—	<i>kritiek</i>
<i>stijl</i>	—	<i>steil</i>
<i>dolen</i>	—	<i>dwalen</i>
<i>gretig</i>	—	<i>graag</i> .

12.

Wat kunt ge meedeelen omtrent de vorming der volgende woorden:

nooddruft — *barnsteen* — *klovenier* — *adelborst* — *tulband* —
treeft — *bom* — *komfoor* — *plaveisel* — *bankroet* — *dorpel* —
drempel — *blusschen* — *ambt* — *buskruit*.

a. Wat verstaat gij door letterverspringing of metathesis?

DE VOLZIN.

I.

Wijs de verschillende bestanddeelen der volgende zinnen aan :

1. *De komst van den Prins te Scheveningen, naar en in Den Haag zal ik niet malen.*
V. D. PALM.
2. *Nooit werd vreugde, tot dronkenschap opgevoerd, op zoo verschillende wijze naar ieders aard vertoond.*
V. D. PALM.
3. *Hoe verfoei ik ze, die stijve, steedsche, dure hôtels.*
V. NIEVELT.
4. *Een pas of tien van me af, bij den grooten mast, daar lag mesjeu tijger op het dek met den kop tusschen de pooten.*
BRUININGS.
5. *Geen muren verduren der uren geweld.*
ARNTZENIUS.
6. *Het grootste deel der passagiers liep aangenaam koutend aan stuurboordszijde tusschen den grooten mast en den bezaansmast op en neder.*
J. TEN BRINK.
7. *Niet in de scholen heb ik het gevonden.*
DE GENESTET.
8. *Kort, krachtig zij uw toost, uw lied, uw preek.*
DE GENESTET.
9. *Draaf, wedren langs uw praalgebouwen,
Langs plein en gracht, van poort tot poort
Luidruchtige steeling, suizlend voort.*
TOLLENS.

10.

*Op goudbetinte wieken
Daalt de pasgeboren Mei,
Bij het eerste morgenkrieken,
Op het groene dons der wei.*

HEIJE.

2.

Schrijf het werkwoord in den vereischten vorm :

Gij of uw vrienden (hebben, tegenw. tijd) *dit ingezonden stuk geschreven.*

Gij noch iemand uwer huisgenooten (kunnen) *ontkennen, daar geweest te zijn.*

Noch de voorzitter, noch de secretaris (herinneren) *zich daarvan iets.*

Ongetwijfeld (zich beklagen, volt. tegenw. tijd) *gij of uw broeder over de ondervonden behandeling.*

Een menigte wolven (vertooncn, verl. tijd) *zich op korten afstand.*

Eene talrijke bende (verzamelen, verl. tijd) *zich op de markt.*

Vriend en vijand (vliegen, verl. tijd) *in de lucht.*

Gij of ik (zullen) *morgen wel iets daarvan hooren.*

Hij, niet ik (zijn, tegenw. tijd) *belast met de correspondentie.*

Ik niet, gij (behooren, tegenw. tijd) *daar heen te gaan.*

Steeds (zich aanbevelen, tegenw. tijd) *mijn compagnon of ik voor de leverantie maar altijd te vergeefs.*

Gij en uw neef (komen, verl. tijd) *vroeger veel bij ons aan huis.*

3.

Welke functiën bekleedt het voornaamwoord *het* in de volgende zinnen :

1. *Het stormt buiten. Hoort gij het mijne vrienden? Het stormt.*

BEETS.

2. *'t Krielt er vooraan van beginnende knapen.*

BOGAERS.

3. *„Daar komen ze!” klinkt het opeens.*

BRUNINGS.

4. *Nauwlijks mag het eene meissiesstem heeten, dat snerpemde geluid.*

POTGIETER.

5. „*Wat is het? Wie is het?*” roept men elkander toe.
BRUNINGS.
6. *Het gebeurde eens op een avond, dat geheel Emmerik in
opschudding was.* V. LENNEP.
7. *Zij stak haar zilveren horen luid
En 't groept er om haar heen.*
HOFDIJK.
- a. Op welke twee wijzen kunt gij zinnen als: „ik ben het”
enz. in het Fransch vertalen? Hoe komt dit?

4.

Bepaal den naamval der z. n. w. en voornaamwoorden:

*Met tintelend verlangen ziet de gansche bevolkiug de komst
der dapperen tegemoet. Geheele scharen burgers en burgeressen
togen reeds vroeg ter poorte uit, met zich voerende gansche
vrachten proviand en ververschingen van allerlei aard; rijk ge-
tooides dames versieren, als zoovele schitterende bloemen, de ramen
der bovenverdiepingen van de voorname huizen; wijsgeerige
straatjongens zetelen op lantarens en pompen; nieuwsgierige
waaghalsen rijden te paard op de nokken der hoogste daken;
dienders met en zonder knevels, veldwachters als struikroovers
gewapend, werpen bespiedende blikken in de menigte en enkelē
hunner — gelukkig niet alle — wier sbirrenoog iets ontdekt,
dat niet richtig is, zien dadelijk naar een anderen kant heen,
gedachtig aan de spreuk: wat men niet weet, wat niet deert.*

BRUNINGS.

5.

Vul het ontbrekende aan en bepaal den aard der verbinding:
Niet alleen heeft hij 't gevecht van 't begin af bijgewoond,
maar

Japan staat in zielental zeer ver beneden China, toch

Willem III was wel een bekwaam aanvoerder, maar

Het meest beroemde hondenras is dat der St. Bernardshonden,
want

Nederland is nog altijd een belangrijke staat in Europa
immers

Men kan Indië door de Middellandsche zee en de straat van Suez bereiken, of

De kalme en bedaarde mensch wordt door voorspoed overmoedig, noch

Hij had vergeten zijn visitekaartje achter te laten, derhalve

Wat we bijwoonden, was niet maar een gewone tooneelvoorstelling, neen

Men heeft verschillende soorten van herkauwende dieren, teweten

- a. Waarin verschilt het voegwoordelijk bijwoord van het voegwoord?
- b. Hoe onderscheidt ge de verschillende soorten van nevenschikkende verbinding?

6.

In welke der volgende zinnen is de samentrekking niet geoorloofd en waarom niet?

1. *De wijn werd getapt en de hoenders gebráán.*

VAN ZEGGELEN.

2. *Zijn woord voor mij, zijn wil is wet,
Zijn wenken is gebod.*

DE GENESTET.

3. *Is het niet, of die vruchten zich hebben laten plukken, die snoeken en karpers vangen, die hazen schieten, die lijsters strikken, alleen maar om het plezier te hebben van zich in gezelschap van natuur- en dischgenooten hier te laten kijken.*

S. GORTER.

4. *En wat in veld of bosch mocht leven,
Kon hij verstaan en antwoord geven.*

TOLLENS.

5. *Geheel Europa huldigt
Den Stedendwinger, door wiens oog en staf bezielde,
Het heir geen rotsklomp meer, die neerploft en vernielt,
Maar levend lichaam werd.*

DA COSTA.

6. *Zij voelt haar knieën schudden,
Haar leden koud als lood.*

BILDERDIJK.

7. *Daar smolten de gemoeden in hun eigen vurigheid en was
de bewegenis zoo weldig, dat de harten van vroolijkheid,
de oogen van tranen overliepen.*

P. C. HOOFT.

8. *Sedert dat de oudste heer gestorven, de jongste op de academie
en onze juffrouw getrouwd is, noodt mevrouw geen gasten.*

V. EFFEN.

- a. Onder welke voorwaarden is dus de zinssamentrekking geoorloofd?
b. Wat is het verschil tusschen samengetrokken zinnen en zinnen met veelvoudige bestanddeelen?

7.

Maak de volgende samengestelde zinnen tot enkelvoudige door de zelfstandige en bijvoeglijke bijzinnen te vervangen door z. n.w. en b. n.w.:

Deel mij eens mede, wat hij u geschreven heeft. Ge zijt niet meer, die ge vroeger waart. Ik begrijp heel goed, waarom hij niet gekomen is. Wees steeds indachtig, wat ge beloofd hebt. Wie niet hooren wil, moet voelen. Hebt ge het boek al gelezen, dat zoo druk besproken is. Het was een geluk voor ons, dat hij gauw heenging. Beken maar, dat ge er niets van weet. Ik ben mij niet bewust, dat ik schuld heb. Wijs mij het huis, waar hij woont. Wat men niet kent, mint men niet.

*Mij immers boven alles heugde,
Wat ik van vader had gehoord.*

Vrouwe BILDERDIJK.

Bereid u, ridder, voor op tijding, die verplet.

S. J. V. D. BERG.

*Dat 'k kort geleden met uw oom in kennis kwam,
Had ik te danken aan mijn adellijken stam.*

HELVETIUS V. D. BERG.

*Wie ijrige is en wakker,
Vindt wel op vloot en akker
Of in de nijvre werkstee plaats.*

J. P. HEIJE.

- a. Welke der bovenstaande zelfstandige bijzinnen zijn zuiver zelfstandige zinnen en welke zelfstandig gebruikte bijv. zinnen?

8.

M

Stel zinnen samen bestaande uit een hoofdzin en:
 een plaatsbepalenden bijzin, beginnende met: waar.
 een bijvoeglijken bijzin, beginnende met: waar.
 een voorwerpszin, beginnende met: waar.
 een tijdbepalenden zin, beginnende met: toen.
 een bijvoeglijken zin, beginnende met: toen.
 een gevolgaanduidenden zin, beginnende met: dat.
 een doelaanwijzenden zin, beginnende met: dat.
 een oorzakelijken-voorwerpszin, beginnende met: dat.
 een lijdenden-voorwerpszin, beginnende met: of.
 een tijdbepalenden zin, beginnende met: of.
 een gevolgaanduidenden zin, beginnende met: of.

9.

Benoem de bijzinnen:

1. *Deze avond was de pruik van den dansmeester zoo vroolijk gekruld en lachte hij zelf zoo goedhartig, dat we hem inderdaad niet schuwden.* (JOHAN GRAM).
2. *Wat te midden van de bekommernissen des levens verward en duister hangt voor den werkzamen geest des mans, wordt door het gulle gemoed van den grijsaard met levendige kleuren opgehaald.* (A. BERGMAN).
3. *Had niet eene hevige tropische ziekte haren echtgenoot plotseling gedood, dan zoude ze eerst twee jaren later met hem voor goed naar 't vaderland zijn teruggekomen, om in zijne welverdiende rust na zwaren arbeid te deelen.* (J. TEN BRINK.)

4. *Ter plaatse, waar de buiten hare oevers getreden wateren der Lesse ons den verderen doorgang betwisten, moesten wij, zooals men voorzien had, terug langs denzelfden weg.* (M. A. PERK.)
5. *Nu gebeurde het eens, dat de Argo zeilde in het aangename gezelschap van een reusachtigen haai, die met veel genoegen alles tot zich nam, wat over boord werd geworpen, o. a. een paar afgekeurde zeelaarzen van den stuurman en een paardeharen hoofdkussen, dat toevallig van de verschansing viel.* (P. F. BRUNINGS.)
6. *Egbert had zijnen ambtgenoot nauwelijks waargenomen en bij de hand gevat, of hij begreep, wat er gaande was.* (BUSKEN HUET.)
7. *Er is misschien geen weg in Palestina, dien de christenreiziger met meer belangstelling betreedt, dan het ruw en hobbelig pad, hetwelk van Jeruzalem naar Bethlehem leidt.* (DES AMORIE V. D. HOEVEN.)

10.

Vul de bijzinnen in en benoem ze:

1. *We zijn gewoon 's middags uit te gaan, wanneer*
2. *Hier hebt ge eenig geld voor eventueele uitgaven, bijaldien*
3. *Niemand mag hier zonder verlof zijn plaats verlaten, tensij*
4. *De partijen vonden goed de zaak in der minne te schikken, zoodat*
5. *Nauwelijks had de vreemdeling dit gezegd, of*
6. *We zullen gaarne van uw uitnoodiging gebruik maken, mits*
7. *Hoe kondt gij ook dat onzinnig plan doorzetten, niettegenstaande*
8. *Iedereen was verbaasd over deze zonderlinge critiek, daar*
9. *Ik herinner mij nog levendig de plaats, waar*
10. *Uw vriend gelijkt sprekend op zijn vader, voorzooverre*
11. *Wij hebben uw vader den brief laten lezen, schoon*
12. *De Grieken versloegen in 490 v. Chr. de Perzen bij Marathon, hoewel*

- a. Waarin verschillen onderwerps- of voorwerpszinnen bijvoeglijke en bijwoordelijke bijzinnen van elkander?

11.

Zeg het verschil in beteekenis tusschen de volgende zinnen:
Terwijl ieder zich aan spijs en drank te goed deed, verwachtte zij met angst onze komst.

Dewijl ieder zich aan spijs en drank te goed deed, verwachtte zij met angst onze komst.

Hij weet niet, dat er iemand naar u gevraagd heeft.

Hij wist niet, dat er iemand naar u gevraagd heeft.

Ik ben bang, dat hij komt.

Ik ben bang, omdat hij komt.

Wij komen u stellig bezoeken, hetzij het regent of stormt.

Wij komen u stellig bezoeken, tenzij het regent of stormt.

Vermits gij steeds naar onzen raad luistert, kunt gij op onze hulp rekenen.

Mits gij steeds naar onzen raad luistert, kunt gij op onze hulp rekenen.

- a. Tot welke soorten behooren deze verschillende bijzinnen?

12.

Wijs de beknopte afhankelijke zinnen aan en verander ze in volledige:

1. *Alles in orde bevonden hebbende, ging hij gerust heen.*
2. *Ik verzeker u, op den bepaalden dag aanwezig te zullen zijn.*
3. *Men besloot, niemand bij hem toe te laten.*
4. *Bij hem vergeleken, ben ik nog maar een beginner.*
5. *Vroolijk en levenslustig, dacht hij niet om den dag van morgen.*
6. *Ik wist er mij door te slaan, door dagelijks niet minder dan 16 uur te werken.*
7. *Na ons allen hartelijk de hand gedrukt te hebben, gingen de beide broeders scheid.*

8. *Hij knielt, hij, de onschuld, knielt.*
A. P. V. GRONINGEN.
9. *Ziek, had hij reeds zijn plan vergoooid,
Nu kras weer, vond hij 't fraai als ooit.*
A. BOGAERS.
10. *Hem, Frieslands eedlen zoon,
Dacht nimmer een besluit ter eer der kerk zoo schoon.*
TELTING.
11. *Vrij te zijn van vooroordeelen is zoo groot en schijnt zoo
weinig bereikbaar, dat het bijna verwaand is, van middelen
te spreken, om die vrijheid te verkrijgen.* J. GEEL.
12. *'t Fasjen van 't lijf en het staal aan de beenen,
Slingre ik mij dwars door den kijkenden drom.*
A. BOGAERS.
13. *Wacht u bovenal zorgvuldig,
Ooit aan Neerlands roem te knagen.*
V. LENNEP.
- a. Wat valt bij de verkorting van den onderwerps- of voorwerpszin weg?
- b. Wanneer kan de bijvoeglijke bijzin verkort worden?
- c. Hoe wordt de bijwoordelijke bijzin verkort?

13.

Welke der volgende beknopte zinnen zijn af te keuren en waarom?

*Den rug gekromd en 't hoofd gedoken,
Verstrooien zij zich paar aan paar.*

H. TOLLENS.

*En 't overige alles prijsgegeven,
Trok niets hun zorg dan beider leven.*

A. BOGAERS.

*Nog te jong om in 't gevoel,
Dat uw moeder grieft, te deelen,
Is de waarde U onbewust
Van dien zetel, mij schier heilig.*

A. J. DE BULL.

*Met drogen hoest en jicht bezocht,
Verlaat mij kracht en ademtocht.*

A. C. W. STARING.

Ik heb mijne keus op u gevestigd, omdat ik u een flink en ondernemend man geloof te zijn.

C. HAAFNER.

Niemand verder eenige voorstellen te doen hebbende, sluit de voorzitter de vergadering.

L. MULDER.

14.

Ontleed de volgende samengestelde zinnen:

1. *Uw richting is mij wel, mits zij naar boven streeft,
En, schoon de mijne niet, mij wat te denken geeft.*

DE GENESTET.

2. *Een der gasten, wien aan de linkerhand twee vingeren ontbraken, begon juist een belangrijk verhaal uit den oorlog in Italië, toen eensklaps twee mannen te paard voor de smidse bleven staan.*

H. CONSCIENCE.

3. *Nog sprak hij, toen een groote hond, die met bloed en zweet bedekt was, driftig de zaal kwam binnensnellen en, zonder den minsten eerbied voor 's Graven tegenwoordigheid te toonen, onder een vroolijk gekwispel en geblaf tegen Tetta opsprong.*

J. V. LENNEP.

4. *„Hemel!” roept hij, „doe mij sneven,
'k Vraag u hulp noch wraak voor mij;
Maar behoud mijn kroost in 't leven,
Dat het eens zijn land bevrij.*

W. BILDERDIJK.

5. *Mocht er hier en daar eene onbekende hand zijn, die zich ophief om een steen te slingeren, of om een speer te werpen, of een boog te spannen, vele anderen dwongen dat te staken, want zoo gehaat de voogd was, zoo bemind was de vrouwe.*

W. J. HOFDIJK.

7. *Ik zing er al van een Ruyter koen,
Maar niet van een ruiter te paard,
Toch was hij wel Engelsche dravers te gauw,
Hij maakte wel Fransche vervaard.*

J. P. HEIJE.

7. *Hoe treurig en bitter ellendig gevoelden velen onzer zich,
toen zij zich zoovele jaren geleden ook op dezelfde wijze ver-
wijderd zagen van alles, wat hun dierbaar was, velen met
een onbestemde toekomst voor zich, en hoe levendig kunnen zij
zich ook thans voorstellen, wat er moet omgaan in de harten
dier wuivende heeren en dames en hoe ze ons moeten benijden,
nu ze ons met snelle vaart naar het onvergetelijke vaderland
zien henenspoeden, dat zij zoo kort geleden vaarwel zeiden.*

WERUMEUS BUNING.

8. *Komt bij mij zitten en luistert, goé lién,
Dan zal ik je gaan verhalen,
Al wat ik heb op mijn reizen gezien,
Op zeeën, bergen en dalen.
En komt je iets min gelooflijk voor,
Omdat je 't nooit vond in boeken,
Dan moet je, daar dient het reizen voor.
't Maar zelve gaan onderzoeken.*

J. V. LENNEP.

AD 246

17

UITGAVEN VAN J. B. WOLTERS TE GRONINGEN.

D. Boswijk , Repetitieboek, III. Ruim driehonderd taal- en stijl oefeningen	5de druk	f 0,40
J. L. Ph. Duijser , Nederlandsche taaloefeningen	4de druk	- 0,35
J. L. Ph. Duijser , Eerste bundeltje steloefeningen voor de lagere school	2de druk	- 0,25
J. L. Ph. Duijser , Tweede bundeltje steloefeningen voor de lagere school	2de druk	- 0,25
J. L. Ph. Duijser , Derde bundeltje steloefeningen voor de lagere school		- 0,30
J. L. Ph. Duijser , 100 gemengde stijl oefeningen voor lagere en middelbare scholen	5de druk	- 0,40
J. L. Ph. Duijser , Nederlandsche stijl oefeningen, I	9de druk	- 0,50
J. L. Ph. Duijser , Nederlandsche stijl oefeningen, II	5de druk	- 0,75
J. L. Ph. Duijser , Theoretisch-practische handleiding tot de kennis van de Nederlandsche taal, 3 stukjes.	7de druk à	- 0,50
J. L. Ph. Duijser , Practisch Taalboek, dictées en andere oefeningen in het zuiver schrijven van het Nederlandsch voor Middelbare en andere scholen	4de druk	- 0,60
J. L. Ph. Duijser , Grammatica-cursus bij het onderwijs in de Nederlandsche Taal, gebonden	3de druk	- 1,00
J. L. Ph. Duijser , Oefeningen behoorende bij den grammaticacursus	3de druk	- 0,60
J. L. Ph. Duijser , Beknopt Overzicht van de Geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde, in linnen	3de druk	- 1,00
J. L. Ph. Duijser , Overzicht van de Geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde, gebonden	7de druk,	- 1,75
J. L. Ph. Duijser , Nederlandsche Spraakkunst, ingenaaid f 1,25, gebonden	2de druk	- 1,50
J. L. Ph. Duijser , De Hoofdzaken van den Nederlandschen Stijl. Beknopte Theoretisch-practische Stijlleer, gebonden		- 0,90
J. L. Ph. Duijser , De Hoofdzaken der Nederlandsche Spraakkunst. Theoretisch-practisch Taalboek voor Middelbare en andere scholen, gebonden in heel linnen		- 0,75
J. L. Ph. Duijser , De studie van het Nederlandsch. Vragen en aantekeningen over Taal, Stijl en Letterkunde. Inzonderheid voor onderwijzers	2de druk	1,90
J. L. Ph. Duijser en G. A. C. van Goor , Taalcursus voor de lagere school, 1e stukje		- 0,20
J. L. Ph. Duijser en G. A. C. van Goor , Letterkundig leesboek I, Bloemlezing uit de werken van de voornaamste schrijvers der 17e en 18e eeuw, 3de druk, ingen. f 1,25, geb.		- 1,50
J. L. Ph. Duijser en G. A. C. van Goor , Letterkundig leesboek II, Bloemlezing uit de werken van de voornaamste schrijvers der 19e eeuw, 4de druk, ingen. f 1,25, geb.		- 1,50
J. L. Ph. Duijser en G. A. C. van Goor , Kleine Bloemlezing uit de werken van schrijvers der zeventiende en achttiende eeuw		- 0,75
J. L. Ph. Duijser en H. W. Groeneveld , Nederlandsche Lectuur, Proza en Poëzie, I	4de druk	- 0,60
J. L. Ph. Duijser en H. W. Groeneveld , Nederlandsche Lectuur, Proza en Poëzie, II	3de druk	- 0,75
I. van Gelderen , Ons Nederlandsch. Grammatica-cursus met		

17
*

6
23

UITGAVEN VAN J. B. WOLTERS TE GRONINGEN.

- oefeningen voor de drie eerste jaren van H. B. S. en Gymnasia, I, II, III 6de druk f 0,50
- C. Groustra**, Terwey in Vragen en Opgaven. Ter herhaling voor de kweekelingen, die examen willen afleggen voor onderwijzer of onderwijzeres - 0,35
- W. H. Hasselbach**, Nederlandsche Spraakkunst, I - 1,75
- W. H. Hasselbach**, Nederlandsche Spraakkunst, II - 1,50
- J. Heeringa Gzn.**, Nederlandsche stijl, I 3de druk - 0,75
- J. Heeringa Gzn.**, Nederlandsche stijl, II 2de druk - 0,75
- J. Heeringa Gzn.**, Nederlandsche stijl, III - 1,25
- Dr. W. L. van Helten**, Kleine Nederlandsche spraakkunst, I, II. 7de druk à - 0,90
- C. Honigh en G. J. Vos Azn.**, Van Eigen Bodem (SLOTBUDEL), Leesboek voor Hoogere Burgerschoolen, Gymnasiaën, Kweek- en Normaalscholen, gebonden 3de druk - 1,25
- M. J. Koenen**, Uit onzen Taalschat, een Taalcurcus bestaande uit vier deeltjes:
- I. Kennen en Kunnen, als Voorlooper, 160 methodisch gerangschikte spraakkunst- en taal oefeningen voor de beide hoogste klassen onzer scholen voor M. U. L. O. - 0,35
- II. Het Admissie-Examen, eene reeks taal- en steloefeningen ter voorbereiding van a.s. leerlingen van Gymnasia, H. B. S., Kweek- en Normaalscholen, 2de druk - 0,50
- III. Het Eerste Stelboek, 225 methodisch gerangschikte Stelen Spreekoefeningen voor de lagere klassen van Normaal- en Kweekschool en Scholen M. O. - 0,90
- IV. Het Tweede Stelboek, 320 methodisch gerangschikte Stelen Spreekoefeningen voor de tweede en derde klasse van Normaal- en Kweekschool en voor Scholen M. O. - 0,90
- M. J. Koenen**, Geïllustreerd Woordenboekje der Nederlandsche taal, ten dienste van minder gevorderde leerlingen, met 163 afbeeldingen tusschen den tekst, in linnen bandje 2de druk - 0,35
- M. J. Koenen**, Verklarend Zakwoordenboekje der Nederlandsche taal, in stevig rood linnen bandje 4ste druk - 0,35
- M. J. Koenen**, De hoofdzaken der Nederlandsche Spraakkunst, in 10 leerkringen. Een repetitieboekje voor leerlingen van kweek- en normaalscholen 2de druk - 0,35
- M. J. Koenen**, Ons Leesboek. Proza en Poëzie, samengelezen voor gevorderde leerlingen der Lagere scholen en voor de voorbereidingsklassen der Normaalscholen en H. B. Scholen - 0,60
- M. J. Koenen**, Uit onze Letteren, Nieuwe Bloemlezing, voor de lagere klassen van Gymnasiaën, H. B. scholen, Kweek- en Normaalscholen - 1,00
- M. J. Koenen**, Grondbeginselen der Nederlandsche Spraakkunst - 1,00
- M. J. Koenen**, Korte lessen der Nederlandsche Spraakkunst met oefeningen en vragen. Een boekje voor leerlingen der lagere school, die zich tot eenig examen voorbereiden. 5de druk - 0,60
- M. J. Koenen**, Kleine Nederlandsche Spraakkunst, een boekje voor de hoogste klasse der volksschool 2de druk - 0,50
- M. J. Koenen**, Nederlandsche DICTEES 3de druk - 0,60
- M. J. Koenen**, Grepën uit de Nederlandsche Spraakkunst - 0,25

UITGAVEN VAN J. B. WOLTERS, GRONINGEN.

- M. J. Koenen**, Beknopt Handwoordenboek der Nederlandsche taal. — Verklaring van woorden en uitdrukkingen, eigene en vreemde. — Geschiedenis. — Aardrijkskunde. — Dichtkunde. — Natuur- en Werktuigkunde. — Muziek. — Scheepstermen. — Mythologie. — Verkortingen. — . . . Gebonden in linnen f 1,25
- M. J. Koenen**, Verklarend Handwoordenboek der Nederlandsche taal, (tevens Woordentolk), vooral ten dienste van het onderwijs, bevattende ruim **60 duizend** woorden en uitdrukkingen op allerlei gebied, eigene en vreemde, met aanduiding van het accent; verklaring van eigenlijke en figuurlijke beteekenissen, van zegswijzen, spreekwoorden, voor- en achtervoegsels enz.; bewijsplaatsen uit onze dichters en prozaschrijvers; een aanschijnsel in acht afdelingen; *5de herziene en aangevulde druk*. Gebonden - 2,50
- M. en L. Leopold**, Een Sleutel. I. Rij van oorspronkelijke Prozastukken, gebonden *6de druk* - 1,90
- M. en L. Leopold**, Een sleutel, II. Rij van oorspronkelijke Gedichten, gebonden *4de druk* - 1,90
- M. en L. Leopold**, Oud en Nieuw. Letterkundig leesboek I, *4de druk*, ingenaaid f 1,75, gebonden - 2,00
- M. en L. Leopold**, Oud en Nieuw. Letterkundig leesboek II, *2de druk*, ingenaaid f 1,75, gebonden - 2,00
- M. en L. Leopold**, Kleine Bloemlezing - 1,25
- Jan Lighthart**, Letterkundige Studiën I. De kleine Johannes, door **F. van Eeden**, gebonden *2de druk* - 1,75
- Pol de Mont**, Inleiding tot de Poëzie. Schets van een moderne Poëtiëk in vier boeken, met portretten, ingenaaid f 2,90, gebonden 3,50
- T. Terwey**, Nederlandsche Spraakkunst. Herzien door **M. Mieras**, *13de druk*, ingenaaid f 1,25, gebonden - 1,50
- T. Terwey**, Beginselen der Nederl. Spraakkunst. Herzien door **M. Mieras** *9de druk* - 1,00
- T. Terwey**, Korte Nederlandsche Spraakkunst. Herzien door **M. Mieras** *15de druk* - 0,60
- T. Terwey**, Oefeningen bij de Korte Nederlandsche Spraakkunst. Herzien door **M. Mieras** *14de druk* - 0,60
- Van alle Tijden**, onder redactie van **C. G. Kaakebeen** en **Jan Lighthart**. No. 1. Esmoreit, abel spel uit de XIVe eeuw *3de druk* - 0,30
- No. 2. Beatrijs, naar het haagsche handschrift uitgegeven met een penteekening - 0,40
- J. G. Zijlstra**, Taalkundig Allerlei. Gemengde opgaven en oefeningen voor het zesde leerjaar en Herhalingsscholen.
- A.** Steloefeningen, I *2de druk* - 0,25
- A.** Steloefeningen, II - 0,25
- B.** Taaloefeningen I *2de druk* - 0,25
- B.** Taaloefeningen, II - 0,25

17
*
6
23

